

eul_wid: ndy-ae

Διονύσιος ὁ Ἀλικαρνασσεύς · Dionysius of Halicarnassus

On the Composition of Words

Περὶ Συνθέσεως Λέξεων

Period: Ἑλληνιστική Hellenistic

Dialect: Ἀττική Attic

Domain: Ἱστορία History

Format: Λόγος Oration

ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΕΡΙ ΣΥΝΘΕΣΕΩΣ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΕΠΙΤΟΜΗ Δῶρόν τοι καὶ ἐγώ, τέκνον φίλε Ῥοῦφε Μελίτιε, τοῦτο δίδωμι, καθάπερ ἡ παρ' Ὀμήρῳ φησὶν Ἑλένη ξενίζουσα τὸν Τηλέμαχον, πρώτην ἡμέραν ἄγοντι ταύτην γενέθλιον, ἀφ' οὗ παραγένοντας εἰς ἀνδρὸς ἡλικίαν.

¹ πέμπω δὲ κτῆμα τὸ αὐτὸ καὶ χρῆμα πρὸς πάσας τὰς ἐν τῷ βίῳ χρείας, ὅποσαι γίνονται διὰ λόγων ὠφελίμων. Διττῆς γὰρ οὔσης ἀσκήσεως περὶ πάντας ὡς εἰπεῖν τοὺς λόγους, τῆς περὶ τὰ νοήματα καὶ τὴν λέξιν, ὣν ἡ μὲν τοῦ πραγματικοῦ τόπου μᾶλλον ἐφάπτεσθαι δόξειεν ἄν, ἡ δὲ τοῦ λεκτικοῦ, καὶ πάντων ὅσοι τοῦ λέγειν εὖ στοχάζονται περὶ ἀμφοτέρας τὰς θεωρίας τοῦ λόγου ταύτας σπουδαζόντων ἐξ ἴσου, ἡ μὲν ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ τὴν ἐν τούτοις φρόνησιν ἄγουσα ἡμᾶς ἐπιστήμη βραδεῖα ἐστὶ καὶ χαλεπὴ νέοις, μᾶλλον δὲ ἀδύνατος εἰς ἀγενεῖων καὶ μειρακίων πεσεῖν ἡλικίαν· ἀκμαζούσης γὰρ ἤδη συνέσεως ἐστὶν ἡ τούτων κατάληψις πολλῇ μὲν ἱστορίᾳ λόγων τε καὶ ἔργων, πολλῇ δὲ πείρᾳ καὶ συμφορᾷ παθῶν οἰκείων τε καὶ ἀλλοτρίων συναυξομένη. τὸ δὲ περὶ τὰς λέξεις φιλόκαλον καὶ ταῖς νεαραῖς συνανθεῖν εἴωθεν οὐχ ἥττον ἡλικίαις ἐπτόηται γὰρ ἅπαντα νέου ψυχῇ περὶ τὸν τῆς ἐρμηνείας ὠραϊσμόν, ἀλόγους τινὰς καὶ ὥσπερ ἐνθουσιώδεις ἐπὶ τοῦτο λαμβάνουσα τὰς ὁρμάς· οἷς πολλῆς πάνυ καὶ ἔμφρονος δεῖ τῆς πρώτης ἐπιστάσεώς τε καὶ ἀγωγῆς, εἰ μέλλουσι μὴ πᾶν, ὅ τι κεν ἐπ' ἀκαιρίμαν γλῶσσαν ἔπος ἔλθοι, λέγειν μὴδ' εἰκῇ συνθήσειν τὰ προστυχόντα ἀλλήλοις, ἀλλ' ἐκλογῇ κεχρησθαι καθαρῶν ἅμα καὶ γενναίων ὀνομάτων, καὶ συνθέσει ταῦτα κοσμήσειν μεμιγμένον ἐχούσῃ τῷ σεμνῷ τὸ ἡδύ. Ἡ δὲ σύνθεσις ἔστι μὲν ὥσπερ καὶ αὐτὸ δηλοῖ τοῦνομα, ποιά τις θέσις παράλληλος τῶν τοῦ λόγου μορίων· ἃ δὲ καὶ στοιχεῖα τινὲς τῆς λέξεως καλοῦσιν. ^[30]

² ἡ δὲ τῶν τοιούτων μερῶν πλοκὴ καὶ παράθεσις τὰ λεγόμενα ποιεῖ κῶλα· ἔπειθ' ἡ τούτων ἀρμονία τὰς καλουμένας συμπληροῖ περιόδους· αὗται δὲ τὸν σύμπαντα τελειοῦσι λόγον. Ἔστι δὲ τῆς συνθέσεως ἔργα τὰ τε ὀνόματα οἰκείως θεῖναι παρ' ἄλληλα καὶ τοῖς κώλοις ἀποδοῦναι τὴν προσήκουσαν ἀρμονίαν καὶ ταῖς περιόδοις διαλαβεῖν εὖ τὸν λόγον. δευτέρα δ' οὕσα μοῖρα τῶν περὶ τὸν λεκτικὸν τόπον θεωρημάτων κατανοοῦντι τὴν τάξιν (ἡγεῖται γὰρ ἡ τῶν ὀνομάτων ἐκλογὴ καὶ προϋφίσταται ταύτης κατὰ φύσιν) ἡδονὴν καὶ πειθῶ καὶ κράτος ἐν τοῖς λόγοις οὐκ ὀλίγῳ κρεῖττον ἐκείνης ἔχει. καὶ γὰρ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τεχνῶν, ὅσαι διαφόρους ὕλας λαμβάνουσαι συμφορητὸν ἐκ τούτων ποιοῦσι τὸ τέλος, ὡς οἰκοδομικὴ καὶ τεκτονικὴ καὶ πολιτικὴ, τὸ αὐτὸ συμβαίνει· αἱ γὰρ συνθετικαὶ δυνάμεις τῇ μὲν τάξει δευτέρα τῶν λεκτικῶν

εἰσι, τῇ δὲ δυνάμει πρότεροι. Ἔστι τοίνυν πᾶσα λέξις, ἥ σημαίνομεν τὰς νοήσεις, ἡ μὲν ἄμετρος, ἡ δ' ἔμμετρος ὧν ἑκατέρα καλῆς μὲν ἀρμονίας τυχοῦσα καλὸν οἷα τε ἐστὶ ποιεῖν καὶ τὸ μέτρον καὶ τὸν λόγον ἀνεπιστάτως δὲ καὶ ὡς ἔτυχε ριπτομένη προσαπόλλυσι καὶ τὸ ἐν τῇ διανοίᾳ χρήσιμον. ^[5]

3 πολλοὶ γοῦν καὶ ποιηταὶ καὶ συγγραφεῖς, φιλόσοφοί τε καὶ ῥήτορες λέξεις πάνυ καλὰς καὶ πρεπούσας τοῖς ὑποκειμένοις ἐκλέξαντες ἐπιμελῶς, ἀρμονίαν δὲ αὐταῖς ἀποδόντες εἰκαίαν τινὰ καὶ ἄμουσον, οὐδὲν χρηστὸν ἀπέλαυσαν ἐκείνου τοῦ πόνου· ἕτεροι δ' εὐκαταφρόνητα καὶ ταπεινὰ λαβόντες ὀνόματα, συνθέντες δ' αὐτὰ ἰδίως καὶ περιττῶς, πολλὴν τὴν ἀφροδίτην τῷ λόγῳ περιέθηκαν. καὶ σχεδὸν ἀνάλογόν τι πεπονθέναι δόξειεν ἂν ἡ σύνθεσις πρὸς τὴν ἐκλογὴν, ὃ πάσχει τὰ ὀνόματα πρὸς τὰ νοήματα. ὥσπερ γὰρ οὐδὲν ὀφελὸς ἐστὶ διανοίας χρηστῆς, εἰ μὴ τις αὐτῇ κόσμον ἀποδώσει καλῆς ὀνομασίας, οὕτω καὶ ἐνταῦθα οὐδὲν ἐστὶ προὔργου λέξιν εὑρεῖν καθαρὰν καὶ καλλιρήμονα, εἰ μὴ καὶ κόσμον αὐτῇ τις ἀρμονίας τὸν προσήκοντα περιθήσει. Ὅτι δὲ κρεῖττον ἄσκημα καὶ τελειότερον τῆς ἐκλογῆς ἡ σύνθεσις, Ὅμηρος καὶ Ἡρόδοτος μαρτυρήσει· Ὅμηρος μὲν ἐν οἷς φησί· Τῷ δ' αὖτ' ἐν κλισίῃς Ὀδυσσεὺς καὶ δῖος Ὑφορβὸς ἐντύνοντ' ἄριστον ἅμ' ἡοῖ κηαμένω πῦρ, ἐκπέμψαντε νομῆας ἅμ' ἀγρομένοισι σύεσσι. Τηλέμαχον δὲ περίσαινον κύνες ὑλακόμωροι· οὐδ' ὕλαον προσιόντα. νόησε δὲ δῖος Ὀδυσσεὺς σαίνοντάς τε κύνας· ὑπὸ δὲ κτύπος ἦλθε ποδοῖν· αἶψα δ' ἄρ' Εὐμαῖον προσεφώνεεν ἐγγὺς ἐόντα· Εὐμαί', ἥ μάλα τίς σοι ἐλεύσεται ἐνθάδ' ἐταῖρος, ἡ καὶ γνώριμος ἄλλος· ἐπεὶ κύνες οὐχ ὑλάουσιν, ἀλλὰ περισαίνουσι· ποδῶν δ' ὑπὸ δοῦπον ἀκούω. Οὕτω πᾶν εἴρητο ἔπος, ὅτε οἱ φίλος υἱὸς ἔστη ἐπὶ προθύροισι. ταφῶν δ' ἀνόρουσε συβώτης· ἐκ δ' ἄρα οἱ χειρῶν πέσεν ἄγγεα, τοῖς ἐπονείτο κερνὰς αἶθοπα οἶνον. ὃ δ' ἀντίος ἔδραμ' ἄνακτος· κύσσε δὲ μιν κεφαλὴν τε καὶ ἄμφω φάεα καλὰ χεῖράς τ' ἀμφοτέρας· θαλερὸν δὲ οἱ ἔκπεσε δάκρυ. ταῦτα γὰρ οὐ διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων τὴν τῆς ἐρμηνείας ἀρετὴν ἔχει· διὰ γὰρ τῶν εὐτελεστάτων καὶ ταπεινοτάτων πέπλεκται, καὶ οἷς ἂν καὶ γεωργὸς καὶ θαλαττουργὸς ἐξ ἐτοίμου ἐχρήσατο. ὅθεν καὶ λυθέντος τοῦ μέτρου φαῦλα φανήσεται καὶ ἄζηλα. οὔτε γὰρ μεταφοραὶ τινὲς εἰσιν εὐγενεῖς ἐν αὐτοῖς οὔτε ὑπαλλαγαὶ οὔτε καταχρήσεις οὔτε τινα τοιαῦτα. ὁ δὲ Ἡρόδοτος, ἔνθα τὰ περὶ τοῦ Κανδαύλου καὶ τῆς αὐτοῦ γυναικὸς διέξεισι· πρᾶγμα οὐχ ὅτι σεμνὸν ἢ καλλιλογεῖσθαι δυνάμενον, ἀλλὰ καὶ ταπεινὸν καὶ ἐπικίνδυνον καὶ τοῦ αἰσχροῦ μᾶλλον ἢ τοῦ καλοῦ ἐγγυτέρω· ἀλλ' εἴρηται σφόδρα δεξιῶς, καὶ κρεῖττον γέγονεν ἀκουσθῆναι λεγόμενον ἢ ὀφθῆναι γινόμενον. ^[45]

3 (50) καλὴν δὲ κἀνταῦθα πεποίηκε τὴν φράσιν ἢ συνθήκη, ἀλλ' οὐχ ἡ σεμνότης τῶν ὀνομάτων· ἀνεπιτήδευτα γὰρ ἐστὶ καὶ ἀνέκλεκτα, οἷα ἡ φύσις τέθεικε σύμβολα τοῖς πράγμασι. ^[55]

4 τὸ δὲ αὐτὸ δύναται καὶ ἡ πεζὴ λέξις παθεῖν τῇ ἐμμέτρῳ μενόντων γὰρ τῶν αὐτῶν ὀνομάτων, ἀλλαττομένης δὲ τῆς συνθέσεως, καταφανὲς τὸ ἐν αὐτῇ ἄμουσόν τε καὶ ἀκαλλώπιστον· οἷον Ἐκροῖσος ἦν Λυδὸς μὲν γένος, παῖς δὲ Ἀλυάττειω, τύραννος δὲ ἐθνῶν τῶν ἐντὸς Ἀλυσὸς ποταμοῦ· εἰ γὰρ ὑπαλλάξεις, ἔφθαρται ἡ σύνθεσις· οἷον Ἐκροῖσος ἦν Ἀλυάττου μὲν παῖς, γένος δὲ Λυδός, τύραννος δὲ τῶν ἐντὸς Ἀλυσὸς ποταμοῦ ἐθνῶν· ὅτι τοίνυν μείζονα ἰσχὺν ἔχει τῆς ἐκλογῆς ἢ σύνθεσις, φανερόν. καί μοι οὐ δοκεῖ τις ἀμαρτεῖν εἰκάσας αὐτὴν τῇ Ὀμηρικῇ Ἀθηνᾷ· ἐκείνη τε γὰρ τὸν Ὀδυσσεᾶ τὸν αὐτὸν ὄντα ἄλλοτε ἄλλοιον ἐποίει φαίνεσθαι· τότε μὲν μικρὸν καὶ ῥυσὸν καὶ αἰσchrὸν πτωχῶ λευγαλέῳ ἐναλίγκιον ἡδὲ γέροντι, τότε δὲ τῇ αὐτῇ ῥάβδῳ πάλιν ἐφαψαμένη μείζονά τ' εἰσιδέειν καὶ πάσσονα θῆκεν ἰδέσθαι, καδ δὲ κάρητος οὔλας ἦκε κόμας, ὑακινθίνῳ ἄνθει ὁμοίας. αὐτὴ τε τὰ αὐτὰ λαμβάνουσα ὀνόματα τότε μὲν ἄμορφα καὶ ταπεινὰ καὶ πτωχὰ ποιεῖ φαίνεσθαι τὰ νοήματα, τότε δ' ὑψηλὰ καὶ πλούσια καὶ ἀδρὰ καὶ καλά. καὶ τοῦτ' ἦν σχεδὸν ᾧ μάλιστα διαλλάττει ποιητῆς τε ποιητοῦ καὶ ῥήτωρ ῥήτορος, τὸ συντιθέναι δεξιῶς τὰ ὀνόματα. ^[20]

- 5 καὶ δὴ καὶ τοῖς ἀρχαίοις πολλὴ πρόνοια τῆς ιδέας ἦν ταύτης· καὶ οὔτε τὰ ὀνόματα τοῖς ὀνόμασιν οὔτε τὰ κῶλα τοῖς κώλοις οὔτε τὰς περιόδους ἀλλήλαις εἰκῇ συνάπτειν ὥντο δεῖν· τέχνη δέ τις ἦν παρ' αὐτοῖς καὶ θεωρήματα, οἷς χρώμενοι συνετίθεσαν εὖ. Δοκεῖ δέ μοι τῆς συνθετικῆς ταύτης ἐπιστήμης τρία εἶναι τὰ ἔργα· ἐν μὲν ἰδεῖν, τί μετὰ τίνος ἀρμοζόμενον πέφυκε καλὴν καὶ ἡδεῖαν λήψεσθαι συζυγίαν· ἕτερον δὲ γινῶναι τῶν ἀρμόττεσθαι μελλόντων πρὸς ἄλληλα πῶς ἂν ἕκαστον σχηματισθὲν κρείττονα ποιήσῃ φαίνεσθαι τὴν ἀρμονίαν· τρίτον δέ, τί δεῖται μετασκευῆς τῶν λαμβανομένων· ἀφαιρέσεως λέγω καὶ προσθέσεως καὶ ἀλλοιώσεως· ὥσπερ που καὶ οἰκοδόμος ὕλην παραλαβὼν τρία πραγματεύεται ταῦτα· ποίῳ δεῖ λίθῳ τε καὶ ξύλῳ καὶ πλίνθῳ ποῖον ἀρμόσαι λίθον ἢ ξύλον ἢ πλίνθον· ἔπειτα πῶς τῶν ἀρμοζομένων ἕκαστον καὶ ἐπὶ ποίας πλευρᾶς ἐδράσαι· καὶ τρίτον, εἴ τι δύσεδρόν ἐστιν, ἀποκροῦσαι καὶ περικόψαι, καὶ τὸ αὐτὸ τοῦτο εὐέδρον ποιῆσαι. ^[10]
- 6 δεῖ τοίνυν πρῶτον μὲν σκοπεῖν, ποῖον ὄνομα ἢ ῥῆμα ἢ τῶν ἄλλων τι μορίων ποίῳ συνταχθὲν ἐπιτηδεῖως ἔσται κείμενον, καὶ πῶς οὐκ ἄμεινον· οὐ γὰρ δὴ πάντα γε μετὰ πάντων τιθέμενα πέφυκεν ὁμοίως διατιθέναι τὰς ἀκοάς· ἔπειτα διακρίνειν, πῶς σχηματισθὲν τοῦνομα ἢ τὸ ῥῆμα ἢ τῶν ἄλλων ὅτιδήποτε χαριέστερον ἰδρυνθήσεται καὶ πρὸς τὰ ὑποκείμενα πρεπωδέστερον· λέγω δὲ ἐπὶ μὲν τῶν ὀνομάτων, πότερον ἐνικῶς ἢ πληθυντικῶς λαμβανόμενα κρείττονα λήψεται συζυγίαν· καὶ πότερα κατὰ τὴν ὀρθὴν ἐκφερόμενα πτῶσιν ἢ κατὰ τῶν πλαγίων τινά· καὶ εἴ τινα πέφυκεν ἐξ ἀρρένων γίνεσθαι θηλυκὰ ἢ ἐκ θηλυκῶν ἀρρενικὰ ἢ οὐδέτερα ἐκ τούτων, πῶς ἂν ἄμεινον σχηματισθεῖ· καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα. ἐπὶ τε τῶν ῥημάτων, πότερα κρείττω ἔσται λαμβανόμενα, τὰ ὀρθὰ ἢ τὰ ὑπτία· καὶ κατὰ ποίας ἐγκλίσεις ἐκφερόμενα κρατίστην ἔδραν λήψεται· καὶ ποίας παρεμφαίνοντα διαφορὰς χρόνων, καὶ εἴ τινα τοῖς ῥήμασιν ἄλλα παρακολουθεῖ. τὰ δ' αὐτὰ λέγω καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων τοῦ λόγου μερῶν. ἐπὶ δὲ τούτοις τὰ ληφθέντα διακρίνειν, εἴ τι δεῖται μετασκευῆς ὄνομα ἢ ῥῆμα, ὥς ἂν ἐναρμονιώτερόν τε καὶ εὐεδρότερον γένοιτο. τοῦτο τὸ στοιχεῖον ἐν μὲν ποιητικῇ δασιλέστερόν ἐστιν, ἐν δὲ λόγοις πεζοῖς σπανιώτερον· πλήν γίνεται καὶ ἐν τούτοις, ἐφ' ὅσον ἂν ἐγχωρῇ. ὁ τε γὰρ λέγων 'εἰς τουτονὶ τὸν ἀγῶνα' προστέθεικέ τι τῇ ἀντωνυμίᾳ γράμμα, τῆς συνθέσεως στοχαζόμενος· ἄρτιον γὰρ ἦν 'εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα' εἰπεῖν. καὶ πάλιν ὁ λέγων 'κατιδὼν Νεοπτόλεμον τὸν ὑποκριτὴν' τῇ προθέσει παρηύξηκε τοῦνομα· τὸ γὰρ 'ἰδὼν ἀπέχρη'. καὶ ὁ γράφων 'μήτ' ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἔνεχ' ἤκειν' ταῖς συναλοιφαῖς ἡλάττωκε τὰ μόρια τοῦ λόγου καὶ περικέκρουκε τινὰ τῶν γραμμάτων· καὶ ὁ ἀντὶ τοῦ 'Ἐποίησεν' Ἐποίησε λέγων χωρὶς τοῦ ν, καὶ 'Ἀφαιρήσομαι' ἀντὶ τοῦ 'Ἀφαιρεθήσομαι', καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· ὁ τ' 'Ἐχωροφίλησε' λέγων τὸ 'Ἐφιλοχώρησε' καὶ Λελύσεται τὸ Λυθήσεται καὶ τὰ τοιοῦτότροπα μετασκευάζει τὰς λέξεις, ἵν' αὐτῷ γένοιτο ἀρμοσθῆναι καλλίονες καὶ ἐπιτηδειότεραι. ^[45]
- 7 Μία μὲν δὴ θεωρία τῆς συνθετικῆς ἐπιστήμης ἢ περὶ αὐτὰ τὰ πρῶτα μόρια καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς λέξεως ἦδε· ἑτέρα δὲ ἢ περὶ τὰ κῶλα, ποικιλωτέρας δεομένη πραγματείας καὶ μείζονος· καὶ γὰρ ταῦτα ἀρμόσαι πρὸς ἄλληλα δεῖ, ὥστε οἰκεῖα φαίνεσθαι καὶ φίλα· καὶ σχηματίζειν ὥς ἂν ἐνδέχεται κράτιστα, προκατασκευάσαι τε εἴ ποῦ τι δέοι μειώσαι καὶ πλεονασμῷ καὶ εἰ δὴ τινὶ ἄλλῃ κατασκευῇ. τούτων δ' ἕκαστα ἢ πείρα αὐτὴ διδάσκει· πολλάκις γὰρ τουτὶ τὸ κῶλον τούτου μὲν προτεθὲν ἢ ἐπὶ τούτῳ τεθὲν εὐστομίαν τινὰ ἐμφαίνει καὶ σεμνότητα, ἑτέραν δὲ τινα συζυγίαν λαβὼν ἄχαρι φαίνεται καὶ ἄσεμνον· οἷον τὸ τοῦ Θουκυδίδου 'ἡμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, ἡμῶν ἢ ἐλπίς, δεδίαμεν, μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε' εἴ τις μεθαρμόσας οὕτως ἐρεῖ 'ἡμεῖς τε, ὦ Λακεδαιμόνιοι, δεδίαμεν, μὴ οὐ βέβαιοι ἦτε, ἡμῶν ἢ ἐλπίς', οὐ τὴν αὐτὴν χάριν ἢ τὸ αὐτὸ πάθος φυλάξει· καὶ τὸ τοῦ Δημοσθένους 'τὸ λαβεῖν οὖν τὰ διδόμενα ὁμολογῶν ἔννομον εἶναι, τὸ χάριν τούτων ἀποδοῦναι παρανόμων γράφη' εἴ τις μεταθεὶς ἐρεῖ 'ὁμολογῶν οὖν ἔννομον εἶναι τὸ λαβεῖν τὰ διδόμενα, παρανόμων γράφη τὸ τούτων χάριν ἀποδοῦναι', οὐχ ὁμοίως ἔσται

δικανική καὶ στρογγύλη ἢ περίοδος. Ἡ μὲν δὴ περὶ τὴν ἀρμογὴν τῶν κώλων θεωρία τοιαύτη· ἡ δὲ περὶ τὸν σχηματισμὸν ποταπή· οὐκ ἔστιν εἷς τρόπος τῆς ἐκφορᾶς ἀπάντων τῶν νοημάτων, ἀλλὰ τὰ μὲν ὡς ἀποφαινόμενοι λέγομεν, τὰ δ' ὡς πυνθανόμενοι, τὰ δ' ὡς εὐχόμενοι, τὰ δ' ὡς ἐπιτάττοντες, τὰ δ' ὡς διαποροῦντες, τὰ δ' ὡς ὑποτιθέμενοι, τὰ δὲ ἄλλως πως σχηματίζοντες· οἷς ἀκολουθῶς καὶ τὴν λέξιν πειρώμεθα σχηματίζειν. ^[5]

8 πολλοὶ δὲ δὴ πού σχηματισμοὶ καὶ τῆς λέξεως εἰσὶν, ὥσπερ καὶ τῆς διανοίας· οὓς οὐχ οἷόν τε κεφαλαιωδῶς περιλαβεῖν. οὐ γὰρ δὴ τὸ αὐτὸ δύναται ποιεῖν τὸ αὐτὸ κῶλον οὕτω σχηματισθὲν ἢ οὕτως. ἐρῶ δὲ ἐπὶ παραδείγματος· εἰ τοῦτον ἐξήνεγκε τὸν τρόπον ὁ Δημοσθένης τὴν λέξιν ταύτην ‘ταῦτ’ εἶπας ἔγραψα· γράψας δὲ ἐπρέσβευσα· πρεσβεύσας δὲ ἔπεισα Θηβαίουσ’, ἄρ’ οὕτως ἂν συνέκειτο χαριέντως, ὡς νῦν σύγκειται ‘καὶ οὐκ εἶπον μὲν ταῦτα, οὐκ ἔγραψα δέ· οὐδὲ ἔγραψα μὲν, οὐκ ἐπρέσβευσα δέ· οὐδὲ ἐπρέσβευσα μὲν, οὐκ ἔπεισα δὲ Θηβαίουσ’; Ἀλλὰ μὴν ὅτι γε καὶ μετασκευὰς δέχεται τῶν κώλων ἔνια, τότε μὲν προσθήκας λαμβάνοντα οὐκ ἀναγκαίως ὡς πρὸς τὸν νοῦν, τότε δὲ ἀφαιρέσεις ἀτελῆ ποιούσας τὴν διάνοιαν ἔνεκα τοῦ τὴν ἀρμονίαν ἡδεῖαν καὶ καλὴν γενέσθαι, φανερόν. ^[5]

9 τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν ἐν τῷ τοῦ Δημοσθένους τῷ ‘ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθεῖν, ταῦτα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, κἂν μήπω βάλλῃ μηδὲ τοξεύῃ’ οὐχὶ τοῦ ἀναγκαίου χάριν προσκεῖσθαι τὸ ‘μηδὲ τοξεύῃ’, ἀλλ’ ἵνα τὸ τελευταῖον κῶλον τὸ ‘κἂν μήπω βάλλῃ’ τραχύτερον τοῦ δέοντος ὢν καὶ οὐχ ἡδὺ ἀκουσθῆναι τῇ προσθήκῃ ταύτῃ γένηται χαριέστερον; καὶ ἔτι ἐν τῷ ἐπιταφίῳ τοῦ Πλάτωνος, ἔνθα φησὶν· ‘ἔργων γὰρ εὖ πραχθέντων λόγῳ καλῶς ῥηθέντι μνήμη καὶ κόσμος γίνεται τοῖς πράξασι παρὰ τῶν ἀκουσάντων’· ἐνταῦθα γὰρ τὸ ‘παρὰ τῶν ἀκουσάντων’ παραπλήρωμα τῆς λέξεως πρὸς οὐδὲν ἀναγκαῖον λέγεται, ἀλλ’ ἵνα τὸ τελευταῖον κῶλον ‘τοῖς πράξασι’ ἀρίστον τε καὶ ἐφάμιλλον τοῖς πρὸ αὐτοῦ γένηται. καὶ δὴ καὶ τὸ τοῦ Αἰσχίνου ‘ἐπὶ σεαυτὸν καλεῖς, ἐπὶ τοὺς νόμους καλεῖς, ἐπὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς’, τρίκωλον πάνυ ἐπαινούμενον, τῆς αὐτῆς ιδέας ἔχεται· ὁ γὰρ οἷόν τε ἦν ἐνὶ κώλῳ περιληφθῆναι τόνδε τὸν τρόπον ‘ἐπὶ σεαυτὸν καὶ τοὺς νόμους καὶ τὴν δημοκρατίαν καλεῖς’, τοῦτο εἰς τρία διήρηται. τῆς μὲν δὴ προσθέσεως ἐν τοῖς κώλοις οὗτος ὁ τρόπος· τῆς δὲ ἀφαιρέσεως, ὅταν τῶν ἀναγκαίων τι λεχθῆναι λυπεῖν μέλλῃ καὶ διοχλεῖν τὴν ἀκρόασιν, ἀφαιρεθὲν χαριεστέραν ποιεῖ τὴν ἀρμονίαν· οἷα ἐστὶν ἐν μὲν τοῖς μέτροις τὰ Σοφόκλεια ταυτί· Μῦώ τε καὶ δέδορκα κᾶξανίσταμαι, πλέον φυλάσσω αὐτὸς ἢ φυλάσσομαι· ἐνταυθοῖ γὰρ ὁ δεύτερος στίχος ἐκ δυεῖν σύγκειται κώλων οὐχ ὅλων· τελεία γὰρ ἡ λέξις ἦν οὕτως ἐξενεχθεῖσα· ‘πλεῖον φυλάσσω αὐτὸς ἑτέρους ἢ φυλασσόμενος ὑφ’ ἑτέρων’· τὸ δὲ μέτρον ἡδικοῖτο, καὶ οὐκ ἂν ἔσχεν ἦν νυνὶ χάριν ἔχει. ἐν δὲ τοῖς πεζοῖς λόγοις τὰ τοιαῦτα· ‘ἐγὼ δ’ ὅτι μὲν τινων κατηγοροῦντα πάντας ἀφαιρεῖσθαι τὴν ἀτέλειαν τῶν ἀδίκων ἐστίν, ἐάσω’· μεμείωται γὰρ κἀνταῦθα τῶν πρώτων δυεῖν κώλων ἑκάτερον· αὐτοτελὴ δὲ ἂν ἦν, εἴ τις αὐτὰ οὕτως ἐξήνεγκεν· ‘ἐγὼ δ’ ὅτι μὲν τινων κατηγοροῦντα ὡς οὐκ ἐπιτήδαιοι ἔχουν τὴν ἀτέλειαν, πάντας ἀφαιρεῖσθαι καὶ τοὺς δικαίως αὐτῆς τυχόντας τῶν ἀδίκων ἐστίν, ἐάσω’· ἀλλ’ οὐκ ἐδόκει τῷ Δημοσθένει πλείονα ποιεῖσθαι πρόνοιαν τῆς ἀκριβείας τῶν κώλων ἢ τῆς εὐρυθμίας. τὰ δ’ αὐτὰ εἰρήσθω μοι καὶ περὶ τῶν καλουμένων περιόδων· καὶ γὰρ ταύτας χρὴ ταῖς τε προηγουμέναις καὶ ταῖς ἐπομέναις οἰκείως συναρμόττειν, ὅταν ἐν περιόδοις προσήκῃ τὸν λόγον ἐκφέρειν. οὐ γὰρ δὴ πανταχῇ γε τὸ ἐμπερίοδον χρήσιμον. ^[45]

10 Διωρισμένων δὴ τούτων, ἀκόλουθον ἂν εἶπὲ λέγειν, τίνα ἐστὶν ὧν δεῖ στοχάζεσθαι τὸν βουλούμενον συντιθέναι τὴν λέξιν εὖ, καὶ διὰ τίνων θεωρημάτων τυγχάνοι τις ὧν ἂν βούληται. δοκεῖ δὴ μοι δύο ταῦτ’ εἶναι γενικώτατα ὧν ἐφίεσθαι δεῖ τοὺς συντιθέντας μέτρα τε καὶ λόγους, ἧ τε ἡδονὴ καὶ τὸ καλόν· ἀμφοτέρω γὰρ ἐπιζητεῖ ταῦτα ἡ ἀκοή, ὁμοίον τι πάσχουσα τῇ ὁράσει· καὶ γὰρ ἐκεῖνη πλάσματα καὶ γραφὰς καὶ γλυφὰς ὁρῶσα, ὅταν εὕρισκῃ ταῦτα ἐν αὐτοῖς,

ἀρκεῖται καὶ οὐδὲν ἔτι ποθεῖ. καὶ παράδοξον οὐδέν, εἰ δύο ποιῶ τέλη καὶ χωρίζω τὸ καλὸν ἀπὸ τῆς ἡδονῆς, καὶ ἡγοῦμαι τινα λέξιν ἡδέως μὲν συγκεῖσθαι, μὴ καλῶς δέ, ἢ καλῶς μὲν, οὐ μὴν καὶ ἡδέως. ἢ γάρ τοι Θουκυδίδου λέξεις καὶ Ἀντιφώντος τοῦ Ῥαμνουσίου καλῶς μὲν σύγκειται νῆ Δία· οὐ μὴν ἡδέως γε πάννυ· ἢ δέ γε τοῦ Κνιδίου Κτησίου καὶ ἢ τοῦ Σωκρατικοῦ Ξενοφώντος ἡδέως μὲν, οὐ μὴν καλῶς γε ἐφ' ὅσον ἔδει· λέγω δὲ κοινότερον, ἀλλ' οὐχὶ καθάπαξ· ἐπεὶ καὶ παρ' ἐκείνοις ἤρμοσταί τινα ἡδέως, ὡς καὶ παρὰ τούτοις καλῶς. ἢ δὲ Ἡροδότου σύνθεσις ἀμφοτέρω ταῦτα ἔχει· καὶ γὰρ ἡδεῖα ἐστὶ καὶ καλή. Ἐξ ὧν δ' οἶμαι γενέσθαι λέξιν ἡδεῖαν καὶ καλήν, τέτταρά ἐστι τὰ κυριώτατα· μέλος καὶ ρυθμὸς καὶ μεταβολὴ καὶ τὸ παρακολουθοῦν τοῖς τρισὶ τούτοις, τὸ πρέπον. ^[20]

11 τάττω δὲ ὑπὸ μὲν τὴν ἡδονὴν τὴν τε ὥραν καὶ τὴν χάριν καὶ τὴν εὐστομίαν καὶ τὴν γλυκύτητα καὶ τὸ πιθανὸν καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα· ὑπὸ δὲ τὸ καλὸν τὴν τε μεγαλοπρέπειαν καὶ τὸ βάρος καὶ τὴν σεμνολογίαν καὶ τὸ ἀξίωμα καὶ τὸ πιθανὸν καὶ τὰ τούτοις ὅμοια. Ἦδεται δὲ ἡ ἀκοὴ τοῖς τέτρασι τούτοις· τίς γάρ ἐστιν, ὃς οὐχ ὑπὸ μὲν ταύτης τῆς μελωδίας ἄγεται καὶ γοητεύεται, ὑφ' ἐτέρας δὲ τινος οὐδὲν πάσχει τοιοῦτον; καὶ ὑπὸ μὲν τῶν ρυθμῶν τούτων οἰκιοῦται, ὑπὸ τούτων δὲ διοχλεῖται; τὸ δ' αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν μεταβολαῖς καὶ τῷ πρέποντι· τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειεν ὅτι καὶ τῆς ὀργανικῆς μούσης καὶ τῆς ἐν ᾧδῇ καὶ τῆς ἐν ὀρχήσει χάριτος ἐν ἅπασιν μὲν εὐστοχούσης, μεταβολὰς δὲ μὴ ποιησαμένης εὐκαίρους ἢ τοῦ πρέποντος ἀποπλανηθείσης βαρὺς μὲν ὁ κόρος, ἀηδὲς δὲ τὸ μὴ τοῖς ὑποκειμένοις ἀρμόττον φαίνεται; καὶ οὐκ ἄλλοτρίᾳ κέχρηται τοῦ πράγματος εἰκόνι· μουσικὴ γάρ τις ἦν καὶ ἡ τῶν πολιτικῶν λόγων ἐπιστήμη, τῷ ποσῷ διαλλάττουσα τῆς ἐν ᾧδαῖς καὶ ὀργάνοις· καὶ γὰρ ἐν ταύτῃ καὶ μέλος ἔχουσιν αἱ λέξεις καὶ ρυθμοὺς καὶ μεταβολὴν καὶ πρέπον· ὥστε καὶ ἐπὶ ταύτης ἡ ἀκοὴ τέρπεται μὲν τοῖς μέλεσιν, ἄγεται δὲ τοῖς ρυθμοῖς, ἀσπάζεται δὲ τὰς μεταβολὰς, ποθεῖ δ' ἐπὶ πάντων τὸ οἰκεῖον· ἢ δὲ διαλλαγὴ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἥττον. Διαλέκτου μὲν οὖν μέλος ἐνὶ μετρεῖται διαστήματι τῷ λεγομένῳ διὰ πέντε ὡς ἔγγιστα· καὶ οὔτε ἐπιτείνεται πέρα τριῶν τόνων καὶ ἡμιτονίου ἐπὶ τὸ ὀξύ, οὔτε ἀνιέται τοῦ χωρίου τούτου πλεόν ἐπὶ τὸ βαρὺ. οὐ μὴν ἅπασα λέξις ἢ καθ' ἐν μόνον λόγου ταττομένη ἐπὶ τῆς αὐτῆς λέγεται τάσεως, ἀλλὰ ἢ μὲν ἐπὶ τῆς ὀξεύας, ἢ δ' ἐπὶ τῆς βαρείας, αἱ δ' ἐπ' ἀμφοῖν. τῶν δὲ ἀμφοτέρων τὰς τάσεις ἔχουσιν αἱ μὲν κατὰ μίαν συλλαβὴν συνδιεφθαρμένον ἔχουσι τῷ ὀξεῖ τὸ βαρὺ, ἃς δὲ περισπωμένας καλοῦμεν· αἱ δὲ ἐν ἐτέρᾳ καὶ ἐτέρᾳ χωρὶς ἐκάτερον ἐφ' ἑαυτοῦ τὴν οἰκείαν φυλάττον φύσιν· καὶ ταῖς μὲν δισυλλάβοις οὐδὲν τὸ διὰ μέσου χωρίον βαρύτητός τε καὶ ὀξύτητος· ταῖς δὲ πολυσυλλάβοις, ἡλίκα ἂν ὦσιν, ἢ τὸν ὀξὺν τόνον ἔχουσα μία ἐν πολλαῖς ταῖς ἄλλαις βαρείαις ἔνεστιν. ἢ δὲ ὀργανικὴ τε καὶ ᾠδὴ μούσα διαστήμασι τε χρῆται πλείοσιν, οὐ τῷ διὰ πέντε μόνον, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ διὰ πασῶν ἀρξαμένη καὶ τὸ διὰ πέντε μελωδεῖ καὶ τὸ διὰ τεττάρων καὶ τὸ διάτονον καὶ τὸ ἡμιτόνιον, ὡς δὲ τινες οἴονται, καὶ τὴν δίεσιν αἰσθητῶς· τὰς τε λέξεις τοῖς μέλεσιν ὑποτάττειν ἀξιοῖ, καὶ οὐ τὰ μέλη ταῖς λέξεσιν, ὡς ἐξ ἄλλων τε πολλῶν δῆλον καὶ μάλιστα ἐκ τῶν Εὐριπίδου μελῶν, ἃ πεποίηκε τὴν Ἥλέκτραν λέγουσαν ἐν Ὁρέστη πρὸς τὸν χορόν· Σίγα, σίγα· λευκὸν ἔχνος ἀρβύλης τιθεῖτε, μὴ κτυπεῖτε· ἄπο πρόβατ' ἐκεῖσε· ἄπο πρό μοι κοίτας· ἐν γὰρ δὴ τούτοις τὸ 'σίγα, σίγα· λευκὸν' ἐφ' ἐνὸς φθόγγου μελωδεῖται, καίτοι τῶν τριῶν λέξεων ἐκάστη βαρείας τε τάσεις ἔχει καὶ ὀξεύας· καὶ τὸ 'ἀρβύλης' τῇ μέσῃ συλλαβῇ τὴν τρίτην ὁμότονον ἔχει, ἀμυγχανοῦ ὄντος ἐν ὄνομα δύο λαβεῖν ὀξεύας· καὶ τοῦ 'τιθεῖτε' βαρυτέρα μὲν ἢ πρώτη γίνεται, δύο δὲ μετὰ ταύτην ὀξύτονοί τε καὶ ὁμόφωνοι· τοῦ τε 'κτυπεῖτε' ὁ περισπασμὸς ἠφάνισται· μιᾷ γὰρ αἱ δύο συλλαβαὶ λέγονται τάσει· καὶ τὸ 'ἄπο πρόβατε' οὐ λαμβάνει τὴν τῆς μέσης συλλαβῆς προσωδίαν ὀξεύαν, ἀλλ' ἐπὶ τὴν τετάρτην συλλαβὴν μεταβέβηκεν ἢ τάσις ἢ τῆς τρίτης. ^[65]

11 (50) τὸ δ' αὐτὸ γίνεται καὶ περὶ τοὺς ρυθμούς· ἢ μὲν γὰρ πεζὴ λέξις οὐδενὸς οὔτε ὀνόματος οὔτε ῥήματος βιάζεται τοὺς χρόνους οὔτε μετατίθῃσιν, ἀλλ' οἷας παρείληφε τῇ φύσει τὰς συλλαβάς

τάς τε μακράς καὶ τὰς βραχείας, τοιαύτας φυλάττει· ἡ δὲ μουσικὴ τε καὶ ῥυθμικὴ μεταβάλλουσιν αὐτάς μειοῦσαι καὶ παραύξουσαι, ὥστε πολλάκις εἰς τάναντία μεταχωρεῖν· οὐ γὰρ ταῖς συλλαβαῖς ἀπευθύνουσι τοὺς χρόνους, ἀλλὰ τοῖς χρόνοις τὰς συλλαβάς. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως· πῶς δ' ἂν γένοιτο λέξις πολιτικὴ παρ' αὐτὴν τὴν σύνθεσιν ἡδύνουσα τὴν ἀκρόασιν κατὰ τὰ πορρηθέντα τέτταρα κεφάλαια, γνοίημεν ἂν οὕτως. Οὐχ ἅπαντα πέφυκε τὰ μέρη τῆς λέξεως ὁμοίως διατιθέναι τὴν ἀκοήν, ὥσπερ οὐδὲ τὴν γευστικὴν τὰ γευστὰ οὐδὲ τὰς ἄλλας αἰσθήσεις τὰ κινουῦντα ἐκάστην· ἀλλὰ καὶ γλυκαίνουσιν αὐτὴν τινὲς ἤχοι καὶ πικραίνουσι, καὶ τραχύνουσι καὶ λεαίνουσι, καὶ πολλὰ ἄλλα πάθη ποιοῦσι περὶ αὐτὴν· αἰτία δὲ ἡ τῶν γραμμάτων φύσις, ἐξ ᾧν ἡ φωνὴ συνέστηκε, πολλὰς καὶ διαφόρους ἔχουσα δυνάμεις, καὶ ἡ τῶν συλλαβῶν πλοκὴ παντοδαπῶς σχηματιζομένη. ^[5]

12 τοιαύτην δὲ ἤδη δύνανται ἔχοντων τῶν τῆς λέξεως μορίων, ἐπειδὴ μεταθεῖναι τὴν ἐκάστου φύσιν οὐχ οἷόν τε, λείπεται τὸ τῇ μίξει καὶ κράσει καὶ παραθέσει συγκρύπτειν τὴν παρακολουθοῦσαν αὐτῶν τισιν ἀτοπίαν, τραχέσι λεῖα μίσγοντα καὶ σκληροῖς μαλακὰ καὶ κακοφώνοις εὐφωνα καὶ δυσεκφόροις εὐπρόφορα καὶ βραχέσι μακρὰ καὶ τᾶλλα τὸν αὐτὸν τρόπον εὐκαίρως συντιθέντα, καὶ μήτ' ὀλιγοσύλλαβα πολλὰ ἐξῆς λαμβάνοντα (κόπτεται γὰρ ἡ ἀκρόασις), μήτε πολυσύλλαβα πλείω τῶν ἱκανῶν, μηδὲ ὁμοιότονα παρ' ὁμοιοτόνοις, μηδὲ ὁμοιόχρονα παρ' ὁμοιοχρόνοις. χρή δὲ καὶ τὰς πτώσεις τῶν ὀνομαστικῶν ταχὺ μεταλαμβάνειν· καὶ τὴν ὁμοιότητα διαλύειν συνεχῶς, ὀνομάτων τε τινῶν ἐξῆς τιθεμένων πολλῶν καὶ ῥημάτων καὶ ἄλλων μερῶν τὸν κόρον φυλασσομένους· σχήμασί τε μὴ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ μένειν, μηδὲ τρόπους τοὺς αὐτοὺς ἐπιφέρειν, μηδὲ ἄρχεσθαι πολλάκις ἀπὸ τῶν αὐτῶν μηδὲ λήγειν ἐς τὰ αὐτά. Καὶ μηδεὶς οἰηθῇ με καθάπαξ ταῦτα παραγγέλλειν, ὥς ἡδονῆς αἴτια διαπαντὸς ἐσόμενα ἢ τάναντία ὀχλήσεως· οὐχ οὕτως ἀνόητός εἰμι. οἶδα γὰρ ἐξ ἀμφοῖν γινομένην πολλάκις ἡδονήν, τοτὲ μὲν ἐκ τῶν ὁμοιογενῶν, τοτὲ δὲ ἐκ τῶν ἀνομοιογενῶν. ἀλλ' ἐπὶ πάντων οἶομαι δεῖν τὸν καιρὸν ὁρᾶν· οὗτος γὰρ ἡδονῆς καὶ ἀηδίας κράτιστον μέτρον· ὃς οὐκ ἔστι θηρατὸς ἐπιστήμη, ἀλλὰ δόξη. Φημὶ δὲ τὸν μέλλοντα διαθήσειν τὴν ἀκοήν ἡδέως ἢ τὰ ἐμμελῆ καὶ εὐρυθμα καὶ εὐφωνα ὀνόματα, ὅφ' ᾧν γλυκαίνεται ἡ αἴσθησις, ἀλλήλοις συναρμόττειν, ἢ τὰ μὴ τοιαῦτα ἐγκαταπλέκειν αὐτοῖς· ὥσπερ καὶ στρατηγοὶ τὰ ἀσθενῇ τοῖς ἰσχυροῖς ἐπικρύπτουσι καὶ γίνεται αὐτοῖς οὐδὲν τῆς δυνάμεως ἄχρηστον. διαναπαύειν δὲ τὴν ταυτότητα φημὶ δεῖν, μεταβολὰς εὐκαίρους εἰσφέροντα· μεταβολὴ γὰρ πάντων ἡδύ. τελευταῖον δὲ ὃ καὶ πάντων κράτιστον, οἰκείαν ἀποδιδόναι τοῖς ὑποκειμένοις καὶ πρέπουσαν ἀρμονίαν· δυσωπεῖσθαι δ' οὐδὲν οἶομαι δεῖν οὔτε ὄνομα οὔτε ῥῆμα ὃ τι καὶ τέτριπται, μὴ σὺν αἰσχύνη λέγεσθαι μέλλον· οὐδὲν γὰρ οὕτω ταπεινὸν ἢ ῥυπαρὸν ἢ ἄλλην τινὰ δυσχέρειαν ἔχον ἔσεσθαι φημὶ λόγου μόριον, ᾧ σημαίνεται τι σῶμα ἢ πρᾶγμα, ὃ μηδεμίαν ἔξει χώραν ἐπιτηδείαν ἐν λόγοις. ^[45]

12 (50) παρακελεύομαι δὲ τῇ συνθέσει πιστεύοντας ἀνδρείως πάνυ καὶ τεθαρρηκότως αὐτὰ ἐκφέρειν, Ὅμηρῳ τε παραδείγματι χρωμένους, παρ' ᾧ καὶ τὰ εὐτελέστατα κεῖται τῶν ὀνομάτων, καὶ Δημοσθένει καὶ Ἡροδότῳ καὶ τοῖς ἄλλοις. καὶ περὶ μὲν ἡδείας συνθέσεως ταῦτα. Καλὴ δ' ἐκ τίνων γίνεται εἴ τις ἔροιτο, ἐκ τῶν αὐτῶν ἂν φαίην καὶ οὐχ ἑτέρων· τὰ γὰρ αὐτὰ ποιητικὰ ἀμφοῖν· μέλος εὐγενές, ῥυθμὸς ἀξιωματικός, μεταβολὴ μεγαλοπρεπής, τὸ πᾶσι τούτοις παρακολουθοῦν πρέπον· αἰτία δὲ καὶ ἐνταῦθα ἢ τε τῶν γραμμάτων φύσις καὶ ἡ τῶν συλλαβῶν δύναμις, ἐξ ᾧν πλέκεται τὰ ὀνόματα· ὑπὲρ ᾧν καιρὸς ἂν εἴη λέγειν. ^[5]

14 Ἀρχαὶ μὲν οὖν εἰσι τῆς ἀνθρωπίνης φωνῆς καὶ ἐνάρθρου μηκέτι δεχόμεναι διαίρεσιν, ἃς καλοῦμεν στοιχεῖα καὶ γράμματα· τούτων δὲ οὐ μία πάντων φύσις· διαφορὰ δὲ αὐτῶν πρώτη μὲν, ὥς Ἀριστοτέλεος ὁ μουσικὸς ἀποφαίνεται, καθ' ἣν τὰ μὲν φωνὰς ἀποτελεῖ ὥς τὰ φωνήεντα, τὰ δὲ ψόφους ὥς τὰ λοιπὰ πάντα· δευτέρα δέ, καθ' ἣν τῶν μὴ φωνηέντων ἃ μὲν

καθ' ἑαυτὰ ψόφους ὁποίους δὴ τινὰς ἀποτελεῖν πέφυκεν, ῥοῖζον ἢ σιγμὸν ἢ μυγμὸν ἢ τοιούτων τινῶν ἄλλων ἤχων δηλωτικά· ἃ δ' ἐστὶν ἀπάσης ἁμοῖρα φωνῆς καὶ ψόφου, καὶ οὐχ οἷά τε ἡχεῖσθαι καθ' ἑαυτὰ· διὸ δὴ ταῦτα μὲν ἄφωνα τινὲς ἐκάλεσαν, θάτερα δὲ ἡμίφωνα. οἱ δὲ τριχῇ νείμαντες τὰ πάντα, φωνήεντα μὲν ἐκάλεσαν ὅσα καὶ καθ' ἑαυτὰ φωνεῖται καὶ μεθ' ἐτέρων, καὶ ἔστιν αὐτοτελῆ· ἡμίφωνα δ' ὅσα μετὰ μὲν φωνηέντων αὐτὰ ἑαυτῶν κρεῖττον ἐκφέρεται, καθ' ἑαυτὰ δὲ χειρόν καὶ οὐκ αὐτοτελῶς· ἄφωνα δ' ὅσα οὔτε τὰς τελείας οὔτε τὰς ἡμιτελεῖς φωνὰς ἔχει καθ' ἑαυτὰ, μεθ' ἐτέρων δὲ ἐκφωνεῖται. ἀρκτέον τοίνυν ἀπὸ τῶν φωνηέντων. Ἔστι δὴ ταῦτα τὸν ἀριθμὸν ἑπτὰ· δύο μὲν βραχέα τὸ τε ε καὶ τὸ ο· δύο δὲ μακρὰ τὸ τε η καὶ τὸ ω· τρία δὲ δίχρονα τὸ τε α καὶ τὸ ι καὶ τὸ υ· καὶ γὰρ ἐκτείνεται ταῦτα καὶ συστέλλεται. ἐκφωνεῖται δὲ πάντα παρὰ τῆς ἀρτηρίας συνεχούσης τὸ πνεῦμα, καὶ τοῦ στόματος ἀπλῶς σχηματισθέντος, τῆς τε γλώττης οὐδὲν πραγματευομένης ἀλλ' ἡρεμούσης. πλὴν καὶ τὰ μακρὰ καὶ τῶν διχρόνων ἃ μακρῶς λέγεται, τεταμένον λαμβάνει καὶ διηνεκῇ τὸν αὐλὸν τοῦ πνεύματος· τὰ δὲ βραχέα ἢ βραχέως λεγόμενα ἐξ ἀποκοπῆς τε καὶ μιᾷ πληγῇ πνεύματος καὶ τῆς ἀρτηρίας ἐπὶ βραχὺ κινήσεως ἐκφέρεται. τούτων δὴ κράτιστα μὲν ἐστὶ καὶ φωνὴν ἡδίστην ἀποτελεῖ τὰ τε μακρὰ καὶ τῶν διχρόνων ὅσα μηκύνεται, ὅτι πολὺν ἡχεῖται χρόνον καὶ τὸν τοῦ πνεύματος οὐκ ἀποκόπτει χρόνον· χεῖρω δὲ τὰ βραχέα ἢ βραχέως λεγόμενα, ὅτι μικρόφωνα τε ἐστὶ καὶ σπανίζει τὸν ἦχον. αὐτῶν δὲ τῶν μακρῶν πάλιν εὐφωνότατον μὲν τὸ α, ὅταν ἐκτείνηται· λέγεται γὰρ ἀνοιγομένου τοῦ στόματος ἐπὶ πλεῖστον καὶ τοῦ πνεύματος ἀναφερομένου πρὸς τὸν οὐρανόν· δεύτερον δὲ τὸ η, διότι κάτω περὶ τὴν βάσιν τῆς γλώττης ἐρείδει τὸν ἦχον, ἀλλ' οὐκ ἄνω, καὶ μετρίως ἀνοιγομένου τοῦ στόματος· τρίτον δὲ τὸ ω· στρογγυλίζεται γὰρ ἐν αὐτῷ τὸ στόμα καὶ περιστέλλεται τὰ χεῖλη, τὴν τε πληγὴν τὸ πνεῦμα περὶ τὸ ἀκροστόμιον ποιεῖται. ἔστι δ' ἦττον τούτου τοῦ· περὶ γὰρ αὐτὰ τὰ χεῖλη συστολῆς γινομένης ἀξιολόγου πνίγεται καὶ στενὸς ἐκπίπτει ὁ ἦχος. ἔσχατον δὲ πάντων τὸ ι· περὶ τοὺς ὀδόντας γὰρ ἡ κρίσις τοῦ πνεύματος γίνεται μικρὸν ἀνοιγομένου τοῦ στόματος καὶ οὐκ ἐπιλαμπρυνόντων τῶν χειλέων τὸν ἦχον.

[45]

14 (50) τῶν δὲ βραχέων οὐδέτερον μὲν εὖμορφον, ἦττον δὲ δυσειδὲς τὸ ε· διίστησι γὰρ τὸ στόμα κρεῖττον θατέρου, καὶ τὴν πληγὴν λαμβάνει περὶ τὴν ἀρτηρίαν μᾶλλον. Φωνηέντων μὲν οὖν γραμμάτων αὕτη φύσις· ἡμιφώνων δὲ τοιάδε· ὁκτὼ γὰρ τὸν ἀριθμὸν ὄντων αὐτῶν, πέντε μὲν ἐστὶν ἀπλᾶ λ μ ν ρ ζ, διπλᾶ δὲ τρία ζ ξ ψ. διπλᾶ δὲ λέγονται διὰ τὸ ἕκαστον αὐτῶν ἐκ δυοῖν ἀπλῶν συνεφθαρμένων ἀλλήλοις συγκεῖσθαι καὶ ἰδίαν φωνὴν λαμβάνειν, ἢ διὰ τὸ χώραν ἐπέχειν δυεῖν γραμμάτων ἐν ταῖς συλλαβαῖς· τούτων δὴ κρεῖττω μὲν ἐστὶ τὰ διπλᾶ τῶν ἀπλῶν, ἐπειδὴ μείζονά ἐστι τῶν ἐτέρων καὶ μᾶλλον ἐγγίζειν δοκεῖ τοῖς τελείοις· ἦττω δὲ τὰ ἀπλᾶ διὰ τὸ εἰς βραχυτέρους αὐτῶν τόνους συνάγεσθαι τὸν ἦχον. φωνεῖται δὲ αὐτῶν ἕκαστον τοιόνδε τινὰ τρόπον· τὸ μὲν λ τῆς γλώττης πρὸς τὸν οὐρανὸν ἵσταμένης καὶ τῆς ἀρτηρίας συνηχούσης· τὸ δὲ μ τοῦ μὲν στόματος τοῖς χεῖλεσι πιεσθέντος, τοῦ δὲ πνεύματος διὰ τῶν ῥωθῶνων μεριζομένου· τὸ δὲ ν τῆς γλώττης τὴν φορὰν τοῦ πνεύματος ἀποκλειούσης καὶ μεταφερούσης ἐπὶ τὸν ῥωθῶνα τὸν ἦχον· τὸ δὲ ρ τῆς γλώττης ἄκρας ἀπορραπιζούσης τὸ πνεῦμα καὶ πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐγγὺς τῶν ὀδόντων ἀνισταμένης· τὸ δὲ ζ τῆς μὲν γλώττης προαγομένης ἄνω πρὸς τὸν οὐρανὸν ὅλης, τοῦ δὲ πνεύματος διὰ μέσου αὐτοῦ φερομένου καὶ περὶ τοὺς ὀδόντας λεπτὸν καὶ στενὸν ἐξωθοῦντος τὸ σύριγμα. τρία δὲ τὰ λοιπὰ ἡμίφωνα μικτὸν λαμβάνει τὸν ψόφον, ἐξ ἐνὸς μὲν τῶν ἡμιφώνων τοῦ ζ, τριῶν δὲ ἀφώνων τοῦ τε δ καὶ τοῦ κ καὶ τοῦ π. Δύναται δ' οὐχ ὁμοίως κινεῖν τὴν ἀκοὴν ἅπαντα· ἡδύνει μὲν γὰρ αὐτὴν τὸ λ, καὶ ἔστι τῶν ἡμιφώνων γλυκύτατον· τραχύνει δὲ τὸ ρ, καὶ ἔστι τῶν ὁμογενῶν γενναιότατον· μέσως δὲ πως διατίθῃσι τὰ διὰ τῶν ῥωθῶνων συνηχούμενα, τὸ τε μ καὶ τὸ ν, κερατοειδεῖς ἀποτελοῦντα τοὺς ἦχους· ἄχαρι δὲ καὶ ἀηδὲς τὸ ζ, καὶ πλεονάσαν σφόδρα λυπεῖ· θηριώδους γὰρ καὶ ἀλάλου μᾶλλον ἢ λογικῆς

ἐφάπτεσθαι δοκεῖ φωνῆς ὁ συριγμός· τῶν γοῦν παλαιῶν τινὲς σπανίως ἐχρῶντο αὐτῷ καὶ πεφυλαγμένως· εἰσὶ δ' οἱ καὶ ἀσίγμους ὅλας ῥῥῶδες ἐποιοῦν· δηλοῖ δὲ τοῦτο καὶ Πίνδαρος ἐν οἷς φησι· 'πρὶν μὲν ἤριπε σχοινοτενῇ φωνήεντα διθυράμβων· καὶ τὸ σᾶν κίβδηλον ἀνθρώποις'. τῶν δὲ διπλῶν μάλλον ἡδύνει τὴν ἀκοὴν τὸ ζ ἡσυχῇ τῷ πνεύματι δασυνόμενον· τὸ γάρ τοι ξ διὰ τοῦ κ καὶ τὸ ψ διὰ τοῦ π, ψιλῶν ὄντων ἀμφοτέρων, συριγμὸν ἀποδίδωσι. Τῶν δὲ ἀφώνων ἐννέα ὄντων τρία μὲν ἐστὶ ψιλὰ κ π τ, τρία δὲ δασέα θ φ χ, τρία δὲ μεταξὺ τούτων καὶ κοινὰ ἀμφοῖν β γ δ· φωνεῖται δὲ αὐτῶν τρία μὲν ἀπὸ τῶν χεϊλέων ἄκρων, τὸ π καὶ τὸ φ καὶ τὸ β, ὅταν τοῦ στόματος πιεσθέντος τὸ προβαλλόμενον ἐκ τῆς ἀρτηρίας πνεῦμα λύσῃ τὸν δεσμὸν αὐτοῦ· ὁμοίῳ δὲ σχήματι ταῦτα λεγόμενα ψιλότῃ καὶ δασύτῃ διαφέρουσιν, ὥσπερ καὶ τὰ ῥηθισόμενα. ^[95]

14 (100) τρία δὲ λέγεται ἄλλα τῆς γλώττης ἄκρῳ τῷ στόματι προσεριδομένης κατὰ τοὺς μετεώρους ὁδόντας, ἔπειθ' ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἀπορραπιζομένης καὶ τὴν διέξοδον αὐτῶν κάτω περὶ τοὺς ὁδόντας ἀποδιδούσης, τὸ τ καὶ τὸ θ καὶ τὸ δ. τρία δὲ τὰ λοιπὰ λέγεται μὲν τῆς γλώττης ἀνισταμένης πρὸς τὸν οὐρανὸν ἐγγὺς τοῦ φάρυγγος, τῆς δὲ ἀρτηρίας ὑψηλότητος τῷ πνεύματι, τὸ κ καὶ τὸ χ καὶ τὸ γ. τούτων κράτιστα μὲν ἐστίν, ὅσα τῷ πνεύματι πολλῶ λέγεται· δευτέρα δὲ ὅσα μέσῳ· κάκιστα δὲ ὅσα ψιλῶ· ταῦτα μὲν γὰρ τὴν ἑαυτῶν δύναμιν ἔχει μόνην, τὰ δὲ δασέα καὶ τὴν τοῦ πνεύματος προσθήκην, ὡς ἐγγὺς τοῦ τελειότερα εἶναι. Ἐκ δὲ τῶν γραμμάτων τούτων αἱ καλούμεναι γίνονται συλλαβαί. ^[110]

15 τούτων δὲ εἰσὶ μακρὰ μὲν ὅσαι συνεστήκασιν ἐκ φωνηέντων μακρῶν ἢ διχρόνων μακρῶς ἐκφερομένων, καὶ ὅσαι λήγουσιν εἰς μακρὸν ἢ μακρῶς λεγόμενον γράμμα ἢ τι τῶν ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων· βραχεῖαι δὲ αἱ ἐκ βραχέος φωνήεντος ἢ βραχέως λαμβανομένου. μήκους δὲ καὶ βραχύτητος συλλαβῶν οὐ μία φύσις, ἀλλὰ καὶ μακρότεραί τινες εἰσι τῶν μακρῶν καὶ βραχύτεραι τῶν βραχειῶν. ἔσται δὲ τοῦτο φανερόν ἐπὶ τῶν παραδειγμάτων. Ὁμολογεῖται δὴ βραχεῖα εἶναι συλλαβή, ἣν ποιεῖ φωνῆεν γράμμα βραχὺ τὸ ο, ὡς λέγεται Ὀδός. ταύτῃ προστεθήτω γράμμα ἐν τῶν ἡμιφώνων τὸ ρ, καὶ γενέσθω Ῥόδος· μένει μὲν ἔτι βραχεῖα ἡ συλλαβή, πλην οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ἔξει τινὰ παραλλαγὴν παρὰ τὴν προτέραν· ἔτι προστεθήτω ταύτῃ τῶν ἀφώνων γραμμάτων ἐν τὸ τ, καὶ γενέσθω Τρόπος· μείζων αὕτῃ τῶν προτέρων ἔσται συλλαβῶν, καὶ ἔτι βραχεῖα μένει· τρίτον ἔτι γράμμα τῇ αὐτῇ συλλαβῇ προστεθήτω τὸ σ, καὶ γενέσθω Στρόφος· τρισὶν αὕτῃ προσθήκαις ἀκουσταῖς μακροτέρα γενήσεται τῆς βραχυτάτης μένουσα ἔτι βραχεῖα. οὐκοῦν τέσσαρες αὗται βραχείας συλλαβῆς διαφοραὶ τὴν ἄλογον αἴσθησιν ἔχουσαι τῆς παραλλαγῆς μέτρον. ὁ δ' αὐτὸς λόγος καὶ ἐπὶ τῆς μακρᾶς· ἡ γὰρ ἐκ τοῦ η γινομένη συλλαβή μακρὰ τὴν φύσιν οὔσα, τεττάρων γραμμάτων προσθήκαις παραυξηθεῖσα, τριῶν μὲν προταττομένων, ἐνὸς δὲ ὑποταττομένου, καθ' ἣν λέγεται Σπλήν, μείζων ἂν δήπου λέγοιτο εἶναι τῆς προτέρας ἐκείνης τῆς μονογραμμάτου μειουμένη τε αὖ πάλιν καθ' ἑκάστον τῶν προστεθέντων γραμμάτων τὰς ἐπὶ τοῦλαττον παραλλαγὰς αἰσθητάς ἂν ἔχοι. Πρῶτον μὲν δὴ θεώρημα τοῦτο τῶν ἐν ταῖς συλλαβαῖς παθῶν· ἕτερον δὲ τοιόνδε. τῶν γραμμάτων πολλὰς ἐχόντων διαφορὰς οὐ μόνον περὶ τὰ μήκη καὶ τὰς βραχύτητας, ἀλλὰ καὶ περὶ τοὺς ἤχους, ὑπὲρ ὧν ὀλίγῳ πρότερον εἴρηκα, ἀνάγκη καὶ τὰς ἐκ τούτων συνισταμένας συλλαβὰς ἅμα τὴν τε ἰδίαν ἐκάστου σώζειν δύναμιν καὶ τὴν κοινὴν ἀπάντων, ἣ γίνεται διὰ τῆς κράσεως τε καὶ παραθέσεως αὐτῶν· ἐξ ὧν μαλακαὶ τε φωναὶ καὶ σκληραὶ, καὶ λεῖαι καὶ τραχεῖαι, γλυκαίνουσαι τε τὴν ἀκοὴν καὶ πικραίνουσαι, καὶ στύφουσαι καὶ διαχέουσαι, καὶ πᾶσαν ἄλλην κατασκευάζουσαι διάθεσιν φυσικὴν· αὗται δὲ εἰσι μυρία τὸ πλῆθος. Ταῦτα ἤδη καταμαθόντες οἱ χαριέστατοι ποιητῶν τε καὶ συγγραφέων τὰ μὲν αὐτοὶ κατασκευάζουσιν ὀνόματα, συμπλέκοντες ἐπιτηδείως ἀλλήλοις τὰ γράμματα, καὶ τὰς συλλαβὰς δὲ οἰκείας οἷς ἂν βούλωνται παραστῆσαι πάθει ποικίλως φιλοτεχνοῦσιν· ὡς Ὅμηρος ποιεῖ, ἐπὶ μὲν τῶν

προσηγμένων αἰγιαλῶν τῇ παρεκτάσει τῶν συλλαβῶν τὸν ἄπαυστον ἐκφαίνειν βουλόμενος ἦχον· Ἡῖόνες βοώσιν, ἐρευγομένης ἀλὸς ἔξω· ἐπὶ δὲ τοῦ τετυφλωμένου Κύκλωπος τό τε τῆς ἀλγηδόνης μέγεθος καὶ τὴν διὰ τῶν χειρῶν βραδεῖαν ἔρευναν τῆς τοῦ σπηλαίου θύρας· Κύκλωψ δὲ στενάχων τε καὶ ὠδίνων ὀδύνῃσι χερσὶ ψηλαφῶν· καὶ ἄλλοθι που δέησιν ἐνδείξασθαι βουλόμενος πολλὴν καὶ κατεσπουδασμένην· Οὐδ' εἴ κεν μάλα πολλὰ πάθη ἐκάεργος Ἀπόλλων, προπροκυλινδόμενος πατὴρ Διὸς καὶ μυρία τοιαῦτα. ^[60]

- 16 Πολλὰ δὲ καὶ παρὰ τῶν ἔμπροσθεν λαμβάνουσιν ὡς ἐκεῖνοι κατεσκεύασαν, ὅσα μιμητικὰ τῶν πραγμάτων ἐστίν, ὡς ἔχει ταυτί· Ῥόχθει γὰρ μέγα κῦμα ποτὶ ξερὸν ἡπέριοιο. Αὐτὸς δὲ κλάγξας πέτετο πνοιῆς ἀνέμοιο. Αἰγιαλῷ μεγάλῳ βρέμεται, σμαραγεῖ δέ τε πόντος. Σκέπτειτ' οἰστῶν τε ῥοῖζον καὶ δοῦπον ἀκόντων. μεγάλη δὲ τούτων ἀρχὴ καὶ διδάσκαλος ἡ φύσις, ἡ ποιοῦσα μιμητικούς καὶ θετικούς ἡμᾶς τῶν ὀνομάτων, οἷς δηλοῦται τὰ πράγματα κατὰ τινὰς εὐλόγους καὶ κινητικὰς τῆς διανοίας ὁμοιότητας· ὅφ' ὧν ἐδιδάχθημεν ταύρων τε μυκήματα λέγειν καὶ χρεμετισμοὺς ἵππων καὶ φριμαγμοὺς τράγων, πυρός τε βρόμον καὶ πάταγον ἀνέμων καὶ συριγμὸν κάλων καὶ ἄλλα τούτοις ὅμοια, τὰ μὲν φωνῆς μιμήματα, τὰ δὲ μορφῆς, τὰ δὲ ἔργων, τὰ δὲ πάθους, τὰ δὲ κινήσεως, τὰ δ' ἡρεμίας, τὰ δ' ἄλλου τινός. Τί δὴ τὸ κεφάλαιον τοῦ λόγου; ὅτι παρὰ μὲν τὰς τῶν γραμμάτων συμπλοκάς ἢ τῶν συλλαβῶν γίνεται σύνθεσις ποικίλη, παρὰ δὲ τὴν τῶν συλλαβῶν σύνθεσιν ἢ τῶν ὀνομάτων φύσις παντοδαπή, παρὰ δὲ τὰς τῶν ὀνομάτων ἀρμονίας πολύμορφος ὁ λόγος· ὥστε πολλὴ ἀνάγκη καλὴν μὲν εἶναι λέξιν ἐν ᾗ καλὰ ἐστὶν ὀνόματα· κάλλους δὲ ὀνομάτων συλλαβάς τε καὶ γράμματα καλὰ αἴτιον εἶναι· ὁμοίως δὲ καὶ ἡδεῖαν διάλεκτον ἐκ τούτων ἡδυνόντων γίνεσθαι. Ὅμηρος γοῦν ὅταν μὲν ὥραν ὄψεως εὐμόρφου ἐπιδείξασθαι βούληται, τῶν τε φωνηέντων τοῖς κρατίστοις χρήσεται καὶ τῶν ἡμιφώνων τοῖς μαλακωτάτοις· καὶ οὐ καταπυκνῶσει τοῖς ἀφώνοις τὰς συλλαβάς οὐδὲ συγκόψει τοὺς ἦχους παρατιθεὶς ἀλλήλοις τὰ δυσέκφορα· πραεῖαν δὲ τινὰ ποιήσει τὴν ἀρμονίαν τῶν γραμμάτων καὶ ῥέουσιν ἀλύπως διὰ τῆς ἀκοῆς, ὡς ἔχει ταυτί· Ἡ δ' ἔν ἐκ θαλάμοιο περίφρων Πηνελόπεια, Ἀρτέμιδι ἱκέλῃ ἢ χρυσῇ Ἀφροδίτῃ. Δήλω δὴ ποτε τοῖον Ἀπόλλωνος παρὰ βωμῷ φοίνικος νέον ἔρνος ἀνερχόμενον ἐνόησα. Καὶ Χλῶριν εἶδον περικαλλέα, τὴν ποτε Νηλεὺς γῆμεν ἐὼν διὰ κάλλος, ἐπεὶ πόρε μυρία ἔδνα. ὅταν δ' οἰκτρὰν ἢ φοβερὰν ἢ ἀγέρωχον ὄψιν εἰσάγῃ, τῶν φωνηέντων οὐ τὰ κράτιστα θήσει, ἀλλὰ τῶν ψοφοειδῶν ἢ ἀφώνων τὰ δυσεκφορώτατα· καὶ καταπυκνῶσει τούτοις τὰς συλλαβάς· Σμερδαλέος δ' αὐτῇσι φάνη κεκακωμένος ἄλμη. Τῇ δ' ἐπὶ μὲν Γοργῷ βλοσυρῶπις ἐστεφάνωτο δεινὸν δερκομένη· περὶ δὲ Δεῖμός τε Φόβος τε. ποταμῶν δὲ γε σύρρυσιν εἰς χωρίον ἐν καὶ πάταγον ὕδατων ἀναμισγομένων ἐκμιμήσασθαι τῇ λέξει βουλόμενος οὐκέτι λείας συλλαβάς, ἀλλ' ἰσχυρὰς καὶ ἀντιτύπους θήσει· Ὡς δ' ὅτε χεῖμαρροι ποταμοὶ κατ' ὄρεσφι ῥέοντες ἐς μισγάγκειαν συμβάλλετον ὄμβριμον ὕδωρ· καὶ μυρία τοιαῦτα. ^[45]

- 16 (50) εἰ μὲν οὖν ἐγχωροῖ πάντ' εἶναι τὰ μόρια τῆς λέξεως, ὅφ' ὧν μέλλει δηλοῦσθαι τὸ πρᾶγμα, εὐφωνά τε καὶ καλλιρρήμονα, μανίας ἔργον ζητεῖν τὰ χεῖρω· εἰ δὲ ἀδύνατον εἶη τοῦτο, ὥς περ ἐπὶ πολλῶν ἔχει, τῇ πλοκῇ καὶ μίξει καὶ παραθέσει πειρατέον ἀφανίζειν τὴν τῶν χειρόνων φύσιν· καὶ γὰρ καὶ τὰ ἐν τῇ Βοιωτίᾳ ὀνόματα Ὑρία καὶ Μυκαλησὸς καὶ Γραία καὶ Ἐτεωνὸς καὶ τὰ τοιαῦτα οὐδεμίαν ἔχει καλλιλογίαν· ἀλλ' οὕτως αὐτὰ καλῶς Ὅμηρος συνύφαγκε καὶ παραπληρώμασιν εὐφώνοις διείληφεν, ὥστε μεγαλοπρεπέστερα φαίνεσθαι πάντων ὀνομάτων. Ἵνα δὲ μηδεὶς εἰκῇ με δόξῃ λέγειν ῥυθμοὺς καὶ μέτρα μουσικῆς οἰκεῖα θεωρίας εἰς οὐ ῥυθμικὴν οὐδ' ἔμμετρον εἰσάγοντα διάλεκτον (ἔφην γὰρ τοὺς ῥυθμοὺς οὐ μικρὰν μοῖραν ἔχειν τῆς ἀξιωματικῆς θέσεως), ἀποδώσω καὶ τὸν ὑπὲρ τούτων λόγον. ^[5]

- 17 ἔχει δ' οὕτως. πᾶν μέρος λόγου, ὃ μὴ μονοσύλλαβόν ἐστιν, ἐν ῥυθμῷ τινι λέγεται· τὸ δ' αὐτὸ καλῶ πόδα καὶ ῥυθμόν. Δισυλλάβου μὲν οὖν λέξεως διαφοραὶ τέσσαρες, σπονδεῖος, πυρρίχιος,

ἴαμβος, τροχαῖος. ὁ μὲν οὖν πυρρίχιος οὔτε μεγαλοπρεπής ἐστίν οὔτε σεμνός· σχῆμα δὲ αὐτοῦ τοιόνδε Λέγε δὲ σὺ κατὰ πόδα νεόχυτα μέλεα. ὁ δὲ σπονδεῖος ἀξίωμα ἔχει καὶ σεμνότητα πολλήν· παράδειγμα δὲ αὐτοῦ τόδε Ποίαν δῆθ' ὀρμάσω· ταύταν, ἢ κείναν· ἢ ταύταν; ὁ δ' ἴαμβος οὐκ ἀγεννής, οἷον Ἐπεὶ σχολή πάρεστι, παῖ Μενoitίου. ὁ δὲ τροχαῖος μαλακώτερος τούτου καὶ ἀγεννέστερος, οἷον Θυμὲ θύμ' ἀμηχάνοισι κήδεσιν κυκώμενε. Δισυλλάβων μὲν δὴ ῥυθμοὶ καὶ σχήματα τοσαῦτα. τρισυλλάβων δὲ σχήματα ὀκτώ· ὁ μὲν γὰρ ἐξ ἀπασῶν βραχειῶν χορεῖος ταπεινός τε καὶ ἄσεμνος καὶ ἀγεννής, οἷον Βρόμιε δορατοφόρ' ἐνυάλιε πολέμοιο κέλαδε· ὁ δ' ἐξ ἀπασῶν μακρῶν μολοττὸς ὑψηλὸς καὶ ἀξιοματικός, οἷον Ὡ Ζηνὸς καὶ Λήδας κάλλιστοι σωτήρες. ὁ δὲ ἀμφίμακρος καὶ οὗτος τῶν εὖ ἔχόντων, οἷον Οἱ δ' ἐπείγοντο πλωταῖς ἀπῆναισι χαλκεμβόλοις. ὁ δὲ ἀμφίβραχυς οὐ σφόδρα τῶν εὐσχήμων ἐστίν, ἀλλὰ κέκλασται πρὸς τὸ θῆλυ, οἷον Ἰακχε διθύραμβε· σὺ τῶνδε χοραγέ. ὁ δὲ ἀνάπαιστος σεμνότητα ἔχει πολλήν, ἐπιτήδειος μεγέθει ἢ πάθει, οἷον Βαρύ μοι κεφαλᾶς ἐπίκρανον ἔχει· ὁ δὲ δάκτυλος πάνυ σεμνός καὶ εἰς τὸ κάλλος τῆς ἐρμηνείας ἀξιολογώτατος· καὶ τό γε ἡρωϊκὸν μέτρον τούτῳ κοσμεῖται, οἷον Ἰλιόθεν με φέρων ἄνεμος Κικόνεσσι πέλασεν. ὁ δὲ βακχεῖος ἀνδρῶδης πάνυ καὶ εἰς σεμνολογίαν ἐπιτήδειος, οἷον Σοὶ Φοῖβε Μοῦσαί τε σύμβωμοι. ὁ δὲ παλιμβάκχειος καὶ οὗτος ὅμοιος τῷ βακχείῳ, οἷον Τίν' ἄκτάν, τίν' ὕλαν δράμω; ποῖ πορευθῶ; οὗτοι δώδεκα ῥυθμοὶ τε καὶ πόδες εἰσὶν οἱ πρῶτοι καταμετροῦντες ἅπασαν ἔμμετρον τε καὶ ἄμμετρον λέξιν· ἐξ ὧν γίνονται στίχοι τε καὶ κῶλα. οἱ γὰρ ἄλλοι πόδες καὶ ῥυθμοὶ πάντες ἐκ τούτων εἰσὶ σύνθετοι. ἀπλοῦς δὲ ῥυθμὸς ἢ πούς οὗτ' ἐλάττων ἔσται δύο συλλαβῶν οὔτε μείζων τριῶν. ^[45]

18 ἔνθεν τοι καὶ Θουκυδίδης ἀξιοματικῶς συγκεῖσθαι τὴν ἐν τῷ ἐπιταφίῳ λέξιν βουλόμενος οὕτω φησίν· Ὅι μὲν πολλοὶ τῶν ἐνθάδε ἤδη εἰρηκότων ἐπαινοῦσι τὸν προσθέντα τῷ νόμῳ τὸν λόγον τόνδε, ὡς καλὸν ἐπὶ τοῖς ἐκ τῶν πολέμων θαπτομένοις ἀγορεύεσθαι αὐτόν· διόλου γὰρ ταυτὶ τὰ κῶλα ἐκ σπονδείων καὶ ἀναπαίστων καὶ κρητικῶν εἴτ' οὖν ἀμφιμάκρων καὶ δακτύλων καὶ τῶν τοιούτων ἃ τὴν σεμνότητα ποιεῖ σύγκειται. καὶ μυρία τοιαῦτα καὶ παρὰ Πλάτωνι ἔστιν εὐρεῖν. ὁ γὰρ ἀνὴρ ἐμμέλειάν τε καὶ εὐρυθμίαν συνιδεῖν δαιμονιώτατος· καὶ εἴ γε δεινὸς ἦν οὕτως ἐκλέξαι τὰ ὀνόματα, ὡς συνθεῖναι περιττός, καὶ νῦν κεν ἢ παρήλασεν ἂν τὸν Δημοσθένην κάλλος ἐρμηνείας ἢ ἀμφήριστον ἔθηκε. νῦν δὲ περὶ μὲν τὴν ἐκλογὴν ἔστιν ὅτε διαμαρτάνει, καὶ μάλιστα ἐν οἷς ἂν τὴν ὑψηλὴν καὶ περιττὴν καὶ ἐγκατάσκευον διώκη φράσιν· συντίθησι δὲ τὰ ὀνόματα καὶ ἡδέως καὶ καλῶς νῆ Δία, καὶ οὐκ ἂν τις αὐτὸν ἔχοι κατὰ τοῦτο μέμψασθαι τὸ μέρος. ὁ δὲ Δημοσθένης ὅρος τίς ἐστίν ἐκλογῆς τε ὀνομάτων καὶ κάλλους συνθέσεως. Εἰρηκῶς δὲ καὶ περὶ τῶν ῥυθμῶν, ἐπὶ τὸ τρίτον θεώρημα τὴν μεταβολὴν μεταβήσομαι. ^[20]

19 Λέγω δ' οὐ τὴν ἐκ τῶν κρειττόνων ἐπὶ τὰ χεῖρω, ἀλλὰ τὴν ἐν τοῖς ὁμοειδέσι ποικιλίαν. κόρον γὰρ ἔχει καὶ τὰ καλὰ πάντα ὥσπερ καὶ τὰ ἡδέα ὄντα ἐν τῇ ταυτότητι, ποικιλλόμενα δὲ ταῖς μεταβολαῖς αἰεὶ καινὰ μένει. τοῖς μὲν οὖν τὰ μέτρα καὶ τὰ μέλη γράφουσιν οὐχ ἅπαντα ἔξεστι μεταβάλλειν οὐδ' ἐφ' ὅσον βούλονται. αὐτίκα τοῖς μὲν ἐποποιοῖς μέτρον οὐκ ἔξεστι μεταβάλλειν, ἀλλ' ἀνάγκη πάντας εἶναι τοὺς στίχους ἐξαμέτρους· οὐδὲ γε ῥυθμόν, ἀλλὰ τοῖς ἀπὸ μακρᾶς ἀρχομένοις συλλαβῆς χρῆσονται. τοῖς δὲ τὰ μέλη γράφουσι τὸ μὲν τῶν στροφῶν τε καὶ ἀντιστροφῶν οὐχ οἷόν τε ἀλλάξαι μέλος· ἀλλ' ἔάν τ' ἐναρμονίους ἔαν τε χρωματικὰς ἔαν τε διατόνους ὑποθῶνται μελωδίας, ἐν πάσαις δεῖ ταῖς στροφαῖς καὶ ἀντιστροφαῖς τὰς αὐτὰς ἀγωγὰς φυλάττειν· περὶ δὲ τὰς καλουμένας ἐπωδοὺς ἀμφοτέρωθεν κινεῖν ταῦτα ἔξεστι, τό τε μέλος καὶ τὸν ῥυθμόν τά τε κῶλα ἐξ ὧν συνέστηκε περίοδος ἐκάστη, ἄλλοτε ἄλλα μεγέθη καὶ σχήματα αὐτοῖς περιτιθέντας. Οἱ μὲν οὖν ἀρχαῖοι μελοποιοί, λέγω Ἀλκαῖόν τε καὶ Σαπφώ, μικρὰς ἐποιοῦντο στροφάς, ὥστ' ἐν ὀλίγοις τοῖς κώλοις οὐ πολλὰς εἰσηγον μεταβολὰς· οἱ δὲ περὶ Στησίχορον τε καὶ Πίνδαρον μείζους ἐργασάμενοι τὰς περιόδους εἰς πολλὰ μέτρα καὶ κῶλα

διένειμαν αὐτὰς μεταβολῆς ἔρωτι. οἱ δέ γε διθυραμβοποιοὶ καὶ τοὺς τρόπους μετέβαλλον, Δωρίους τε καὶ Φρυγίους καὶ Λυδίους ἐν τῷ αὐτῷ ᾄσματι ποιοῦντες· καὶ τὰς μελωδίας ἐξήλλαττον, τοτὲ μὲν ἐναρμονίους ποιοῦντες, τοτὲ δὲ χρωματικάς, τοτὲ δὲ διατόνους. ἡ δὲ περὶ λέξεις ἄπασαν ἐλευθερίαν ἔχει ποικίλλειν ταῖς μεταβολαῖς τὴν σύνθεσιν ὅπως βούλεται. Καὶ ἔστι λέξεις κρατίστη πασῶν, ἡ τις ἂν ἔχοι πλείστας ἀναπαύλας τε καὶ μεταβολὰς ἐναρμονίους, ὅταν τουτὶ μὲν ἐν περιόδῳ λέγεται, τουτὶ δ' ἔξω περιόδου, καὶ ἦδε μὲν ἡ περίοδος ἐκ πλειόνων πλέκεται κώλων, ἦδε δ' ἔξ ἐλαττόνων, αὐτῶν δὲ τῶν κώλων τὸ μὲν βραχύτερον ἦ, τὸ δὲ μακρότερον, καὶ τὸ μὲν γοργότερον, τὸ δὲ βραδύτερον, ῥυθμοὶ τε ἄλλοτε ἄλλοι, καὶ σχήματα παντοῖα, καὶ τάσεις φωνῆς αἱ καλούμεναι προσῳδαὶ διάφοροι, κλέπτουσαι τῇ ποικιλίᾳ τὸν κόρον. ἔχει δὲ χάριν τὸ οὕτω συγκείμενον, ὥστε μὴ συγκεῖσθαι δοκεῖν. παράδειγμα δὲ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς ποιοῦμαι πᾶσαν μὲν τὴν Ἡροδότου λέξιν, πᾶσαν δὲ τὴν Πλάτωνος, πᾶσαν δὲ τὴν Δημοσθένους· ἀδύνατον γὰρ εὑρεῖν τούτων ἐτέρους ἐπεισοδίοις τε πλείοσι καὶ ποικιλίαις εὐκαιροτέροις καὶ σχήμασι πολυειδεστέροις χρησαμένους· λέγω δὲ τὸν μὲν ὡς ἐν ἱστορίας σχήματι, τὸν δ' ὡς ἐν διαλόγων χάριτι, τὸν δ' ὡς ἐν λόγων ἐναγωνίων χρείᾳ. ^[45]

19 (50) ἀλλ' οὐχ ἡ Ἰσοκράτους καὶ τῶν ἐκείνου γνωρίμων αἵρεσις ὁμοία ταύταις ἦν· ἀλλὰ καίπερ ἡδέως καὶ μεγαλοπρεπῶς πολλὰ συνθέντες οἱ ἄνδρες οὗτοι περὶ τὰς μεταβολὰς καὶ τὴν ποικιλίαν οὐ πάνυ εὐτυχοῦσιν· ἀλλ' ἔστι παρ' αὐτοῖς κύκλος τις, ὁμοειδῆς σχημάτων τάξις, φυλακὴ συμπλοκῆς φωνηέντων ἡ αὐτῇ, ἄλλα πολλὰ τοιαῦτα κόπτοντα τὴν ἀκρόασιν. καὶ αὐτῷ μὲν ἴσως τῷ Ἰσοκράτει πολλαὶ χάριτες ἐπήνθουν ἄλλαι ταύτην ἐπικρύπτουσαι τὴν ἀμορφίαν, παρὰ δὲ τοῖς μετ' ἐκεῖνον ἀπ' ἐλαττόνων τῶν ἄλλων κατορθωμάτων περιφανέστερον γίνεται τοῦτο τὸ ἀμάρτημα. Ἔτι καταλείπεται ἡμῖν ὁ περὶ τοῦ πρέποντος λόγος. ^[60]

20 πρέπον δὲ ἐστὶ τὸ τοῖς ὑποκειμένοις ἀρμόττον προσώποις καὶ πράγμασιν. ὥσπερ γὰρ ἔστι τις ἐκλογὴ νοημάτων ἢ μὲν πρέπουσα τοῖς ὑποκειμένοις, ἢ δὲ ἀπρεπής, οὕτω δὴ πού καὶ σύνθεσις· οὐ γὰρ ὁμοίᾳ συνθέσει χρώμεθα ὀργιζόμενοι καὶ χαίροντες, οὐδὲ ὀλοφυρόμενοι καὶ φοβούμενοι, οὐδ' ἐν ἄλλῳ τινὶ πάθει ὄντες· καὶ μὴν καὶ οἱ αὐτοὶ ἄνθρωποι ἐν τῇ αὐτῇ καταστάσει τῆς ψυχῆς ὄντες, ὅταν ἀπαγγέλλωσι πράγματα οἷς ἂν παραγενόμενοι τύχωσιν, οὐχ ὁμοίᾳ χρῶνται συνθέσει περὶ πάντων· ἀλλὰ καὶ μιμητικοὶ γίνονται τῶν ἀπαγγελλομένων, οὐδὲν ἐπιτηδεύοντες, ἀλλὰ φυσικῶς ἐπὶ τοῦτο ἀγόμενοι. ταῦτα δὲ δεῖ παρατηροῦντα τὸν ἀγαθὸν ποιητὴν καὶ ῥήτορα μιμητικὸν εἶναι τῶν πραγμάτων ὑπὲρ ὧν ἂν τοὺς λόγους ἐκφέρει, μὴ μόνον κατὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν σύνθεσιν. ὁ ποιεῖν εἴωθεν Ὅμηρος, καίπερ μέτρον ἔχων καὶ ῥυθμοὺς ὀλίγους, ἀλλ' ὅμως αἰεὶ τι καινουργῶν ἐν αὐτοῖς καὶ φιλοτεχνῶν, ὥστε μὴδὲν ἡμῖν διαφέρειν γινόμενα τὰ πράγματα ἢ λεγόμενα ὀρᾶν. οἷον Καὶ μὴν καὶ Σίσυφον εἶδον κρατέρ' ἄλγε' ἔχοντα, λαῶν βασιτάζοντα πελώριον ἀμφοτέρησιν· ἦτοι ὁ μὲν σκηριπτόμενος χερσὶ τε ποσὶν τε λαῶν ἄνω ὤθεσκε ποτὶ λόφον· ἐνταῦθα γὰρ ἡ σύνθεσίς ἐστιν ἡ δηλοῦσα τῶν γινομένων ἕκαστον· τὸ βάρος τοῦ πέτρου, τὴν ἐπίπονον ἐκ τῆς γῆς κίνησιν, τὸν διερειδόμενον τοῖς κώλοις, τὸν ἀναβαίνοντα πρὸς τὸν ὄχθον, τὴν μόλις ἀνωθουμένην πέτραν· γέγονε δὲ παρὰ τὸ ἐν τοῖς δυσὶ στίχοις οἷς ἀνακυλίει τὴν πέτραν, ἔξω δεῖν ῥημάτων τὰ λοιπὰ τῆς λέξεως μόρια πάντ' ἐστὶν ἦτοι δισύλλαβα ἢ μονοσύλλαβα· ἔπειτα τῷ ἡμίσει πλείους εἰσὶν αἱ μακραὶ συλλαβαὶ τῶν βραχειῶν, καὶ διαβεβήκασιν πᾶσαι αἱ τῶν ὀνομάτων ἀρμονίαι καὶ διεστήκασιν αἰσθητῶς, ἡ τῶν φωνηέντων συγκρουομένων ἢ τῶν ἡμιφώνων τε καὶ ἀφώνων· ῥυθμοῖς τε καὶ δακτύλοις καὶ σπονδαίοις σύγκειται. αἱ μὲν οὖν μονοσύλλαβοι καὶ δισύλλαβοι λέξεις, πολλοὺς τοὺς μεταξὺ χρόνους ἀλλήλων ἀπολείπουσαι, τὸ χρόνιον ἐμιμήσαντο τοῦ ἔργου· αἱ δὲ μακραὶ συλλαβαὶ στηριγμούς τινας ἔχουσαι καὶ ἐγκαθίσματα τὴν ἀντιτυπίαν καὶ τὸ

βαρὺ καὶ τὸ μόλις· τὸ δὲ μεταξὺ τῶν ὀνομάτων ψύγμα καὶ ἡ τῶν τραχυνόντων γραμμάτων παράθεσις τὰ διαλείμματα τῆς ἐνεργείας καὶ τὰς ἐποχὰς καὶ τὸ τοῦ μόχθου μέγεθος οἱ ῥυθμοὶ δ' ἐν μήκει θεωρούμενοι τὴν διέκτασιν τῶν μελῶν καὶ τὸν διελκυσμὸν τοῦ κυλίνοντος καὶ τὴν τοῦ πέτρου ἔρριψιν. καὶ ὅτι ταῦτα οὐ φύσεώς ἐστιν αὐτοματιζούσης ἔργα, ἀλλὰ τέχνης μιμήσασθαι πειρωμένης τὰ γινόμενα, τὰ ἐξῆς δηλοῖ· τὴν γὰρ ἀπὸ τῆς κορυφῆς ἐπιστρέφουσιν πάλιν καὶ κατακυλιομένην πέτραν οὐ τὸν αὐτὸν ἡρμίνευκε τρόπον, ἀλλ' ἐπιταχύνει καὶ συστρέφει τὴν σύνθεσιν· προειπὼν γὰρ ἐν τῷ αὐτῷ σχήματι ἀλλ' ὅτε μέλλοι ἄκρον ὑπερβαλέειν, ἐπιτίθησι τοῦτο τότε' ἐπιστρέψασκε κραταιὸς αὐτῷ· ἔπειτα πέδονδε κυλίνδετο λαῶς ἀναιδής· οὐχὶ συγκυλίζεται τῷ βάρει τῆς πέτρας ἡ τῶν ὀνομάτων σύνθεσις, μᾶλλον δὲ ἔφθακε τὴν τοῦ λίθου φορὰν τὸ τῆς ἀπαγγελίας τάχος· μονοσύλλαβον μὲν γὰρ οὐδεμίαν, δισυσλλάβους δὲ δύο μόνως ἔχει λέξεις· καὶ οὐ διίστησι τοὺς χρόνους ἀλλ' ἐπιταχύνει· καὶ πλείους τῶν μακρῶν αἰ βραχεῖαι· καὶ οὔτε φωνήεντα διιστῶσιν ἀλλήλων τὰ ὀνόματα οὔτε ἡμιφώνῳ ἡμίφωνον ἢ ἄφωνον παράκειται, ἃ τραχύνει τὸν λόγον· ἀλλὰ συνολισθαίνουσιν ἀλλήλαις καὶ συγκαταφέρονται, καὶ τρόπον τινὰ μία ἐξ ἀπασῶν γίνεται διὰ τὴν τῶν ἁρμονιῶν ἀκρίβειαν· καὶ ῥυθμὸς οὐδεὶς σπονδεῖος ἐν αὐτοῖς. ^[65]

21 Διαφοραὶ δὲ συνθέσεως εἰδικαὶ μὲν σφόδρα πολλαὶ καὶ εἰς σύνοψιν ἔλθεῖν οὐ δυνάμεναι· οὐ γὰρ ὁμοίως τὰ αὐτὰ ὀνόματα συντίθεμεν ἅπαντες. τὰς μέντοι γενικὰς αὐτῆς διαφορὰς μόνως τρεῖς εἶναι πείθομαι, ἃς οὐκ ἔχων ὀνομάζειν μεταφορικοῖς ὀνόμασι καλῶ, τὴν μὲν αὐστηράν, τὴν δὲ γλαφυράν ἢ ἀνθηράν, τὴν δὲ τρίτην εὐκρατον εἶτε κατὰ στέρησιν τῶν ἄκρων εἶτε κατὰ μῖξιν εἶτε κατὰ ἄνεσιν καὶ ἐπίτασιν τῶν ἐσχάτων ὄρων. τῆς μὲν οὖν αὐστηρᾶς ἁρμονίας τοιοῦδε ὁ χαρακτήρ· ἐρείδεσθαι βούλεται τὰ ὀνόματα ἀσφαλῶς καὶ στάσεις λαμβάνειν ἰσχυράς, ὥστ' ἐκ περιφανείας ἕκαστον ὄνομα ὀρᾶσθαι, ἀπέχειν τε ἀπ' ἀλλήλων τὰ μόρια διαστάσεις ἀξιολόγους αἰσθητοῖς χρόνοις διειργόμενα· τραχεαῖς τε χρῆσθαι πολλαχῇ καὶ ἀντιτύποις ταῖς συμβολαῖς ῥυθμοὺς δὲ ἐπιτηδεύει τοὺς ἀξιωματικούς καὶ μεγαλοπρεπεῖς, καὶ οὔτε πάρισα βούλεται τὰ κῶλα ἀλλήλοις εἶναι οὔτε παρόμοια οὔτε ἀνάγκη δουλεύοντα, ἀκόλουθα δὲ καὶ εὐγενῆ καὶ λαμπρὰ καὶ ἐλεύθερα· φύσει τ' εἰοκέναι μᾶλλον αὐτὰ βούλεται ἢ τέχνη, καὶ κατὰ πάθος λέγεται μᾶλλον ἢ κατὰ ἦθος· περιόδους δὲ συντιθέναι συναπαρτιζούσας ἑαυταῖς τὸν νοῦν τὰ πολλὰ μὲν οὐδὲ βούλεται· εἰ δέ ποτ' αὐτομάτως ἐπὶ τοῦτο κατενεχθεῖη, τὸ ἀνεπιτήδευτον ἐμφαίνειν θέλει καὶ ἀφελές, οὔτε προσθήκαις τισὶν ὀνομάτων, ἵνα ὁ κύκλος ἐκπληρωθῇ, μηδὲν ὠφελούσαις τὸν νοῦν χρωμένη, οὔτε ὅπως αἰ βάσεις αὐτῶν γένοιτο θεατρικαὶ τινες ἢ γλαφυραὶ, οὐδ' ἵνα τῷ πνεύματι τοῦ λέγοντος ὥσιν αὐτάρκει· οὐδέ τι τοιοῦτον· ἀλλὰ περὶ τὰς πτώσεις ποικίλη, περὶ τοὺς σχηματισμοὺς ὀλιγοσύνδεσμος, ἄναρθρος, ἐν πολλοῖς ὑπεροπτικὴ τῆς ἀκολουθίας, ἥκιστα ἀνθηρά, μεγαλόφωνον, αὐθέκαστος, ἀκόμψευτος, τὸν ἀρχαῖσμὸν καὶ τὸν πῖνον ἔχουσα κάλλος. ^[20]

22 Ταύτης τῆς ἁρμονίας πολλοὶ μὲν ἐγένοντο ζηλωταί, διαφέροντες δὲ τῶν ἄλλων ἐν μὲν ποιήσει ὅτε Κολοφώνιος Ἀντίμαχος καὶ Ἐμπεδοκλῆς ὁ φυσικός, ἐν δὲ μελοποιίᾳ Πίνδαρος, ἐν τραγωδίᾳ δὲ Αἰσχύλος, ἐν ἱστορίᾳ δὲ Θουκυδίδης, ἐν δὲ πολιτικοῖς λόγοις Ἀντιφῶν. προκείσθω δὴ καὶ παραδείγματα· Πινδάρου μὲν διθύραμβός τις οὗ ἐστὶν ἡ ἀρχή· 'Δεῦτ' ἐν χορὸν Ὀλύμπιοι· ἐπὶ τε κλυτὰν πέμπετε χάριν θεοί, πολύβατον οἳ τ' ἄστεος ὀμφαλὸν θυόεντα ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἀθήναις οἰχνεῖτε πανδαίδαλόν τ' εὐκλέ' ἀγοράν. ἰαδέτων λάχετε στεφάνων τάν τε ἀριδρέπτων ἀοιδάν· Διόθεν τέ με σὺν ἀγλαΐᾳ ἴδετε πορευθέντες ἀοιδαῖς δεύτερον ἐπὶ τὸν κισσοδαῖ θεόν, ὃν Βρόμιον, ὃν Ἐριβόαν βροτοὶ καλέομεν· γόνον ὑπάτων τε πατέρων μέλπομεν γυναικῶν τε Καδμεῖαν Σεμέλαν. ἐναργέα νεμέω μάντιν οὐ λανθάνει, φοίνικος ἑανῶν ὁπότε οἰχθέντος Ὠραν θαλάμου εὐδομον ἐπαΐωσιν ἔαρ φυτὰ νεκτάρει· τότε βάλλετε, τότε' ἐπ' ἄμβροτον χέρσον ἐραταὶ ἴων φόβαι, ῥόδα τε κόμαισι μίγνυνται· οἰχνεῖ τ' ὀμφᾷ μελέων σὺν αὐλοῖς, οἰχνεῖτε Σεμέλαν

ἐλικάμπυκα χοροί'. Ταῦθ' ὅτι μὲν ἐστὶν ἰσχυρὰ καὶ στιβαρὰ καὶ ἀξιωματικὰ καὶ πολὺ τὸ αὐστηρὸν ἔχει, τραχύνει τε ἀλύπως καὶ πικραίνει μετρίως τὰς ἀκοάς, πάντες ἂν εἴποιεν. γέγονε δὲ τοῦτο κατὰ τέχνην· τὸ γὰρ 'ἐν χορόν' καὶ ἀντίτυπον καὶ οὐκ εὐεπές, τοῦ μὲν συνδέσμου λήγοντος εἰς τὸ ν , τοῦ δὲ προσηγορικοῦ ἀρχομένου ἐξ ἀφώνου τοῦχ· ἀσύμμικτα δὲ κατὰ μίαν συλλαβὴν προηγουμένου τοῦ ν φύσει ταῦτα τὰ στοιχεῖα καὶ ἀκόλλητα· ὥστε τὰ τῶν συλλαβῶν δύο μόρια οὐ συνάπτει τὸν ἦχον, ἀλλ' ἀνάγκη σιωπὴν τινα γενέσθαι μέσοιν ἀμφοῖν τὴν διορίζουσιν ἑκατέρων τῶν γραμμάτων τὰς δυνάμεις. ^[55]

22 (50) ἔτι καὶ τὸ 'κλυτάν' ἀντίτυπον πεποίηκε καὶ τραχεῖαν τὴν σύνθεσιν καὶ δυσεκφώνητον ἀναβολὴν καὶ ἐγκοπὴν τῆς ἀρμονίας. εἰ γοῦν τὸ κ τις ἀφέλοι τῆς συλλαβῆς καὶ ποιήσει 'ἐπὶ τε λυτάν', λυθήσεται καὶ τὸ τραχὺ τῆς ἀρμονίας. τοιοῦτον δὲ καὶ τὸ 'πέμπετε' τῷ 'κλυτάν' ἐπικείμενον οὐκ εὐκέραστον ἦχον ἔχει, ἀλλ' ἀνάγκη στηριχθῆναι τὸ ν , καὶ πιεσθέντος ἱκανῶς τοῦ στόματος τότε ἀκουστὸν γενέσθαι τὸ π· οὐ γὰρ ὑποτακτικὸν τῷ ν τὸ π· τούτου δ' αἴτιον ὁ τοῦ στόματος σχηματισμός, οὔτε κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον οὔτε τῷ αὐτῷ τρόπῳ τῶν γραμμάτων τούτων ἐκφερομένων ὡς προεδήλωται μοι. καὶ πολλὰ τις ἂν εὔροι τοιαῦτα, ὅλην τὴν ὥδην σκοπῶν. Πινδάρου μὲν οὖν ἄλις ἔστω· Θουκυδίδου δὲ λαμβανέσθω λέξις ἡ ἐκ τοῦ προοιμίου ἥδε· 'Θουκυδίδης Ἀθηναῖος ξυνέγραψε τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων ὡς ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους, ἀρξάμενος εὐθύς καθισταμένου, καὶ ἐλπίσας μέγαν τε ἔσεσθαι καὶ ἀξιολογώτατον τῶν προγεγενημένων, τεκμαιρόμενος ὅτι ἀκμάζοντες εἰς αὐτὸν ἦσαν ἀμφοτέρω παρασκευῇ τῇ πάσῃ, καὶ τὸ ἄλλο Ἑλληνικὸν ὄρων ξυνιστάμενον πρὸς ἑκατέρους, τὸ μὲν εὐθύς, τὸ δὲ καὶ διανοούμενον· κίνησις γὰρ αὕτη μεγίστη δὴ τοῖς Ἕλλησιν ἐγένετο καὶ μέρει τινὶ τῶν βαρβάρων, ὡς δ' εἶπεῖν, καὶ ἐπὶ πλεῖστον ἀνθρώπων· τὰ γὰρ πρὸ αὐτῶν καὶ τὰ ἔτι παλαιότερα σαφῶς εὐρεῖν διὰ χρόνου πλῆθος ἀδύνατα ἦν'. Αὕτη ἡ λέξις ὅτι μὲν οὐκ ἔχει λείας οὐδὲ συνεζευγμένας ἀκριβῶς τὰς ἀρμονίας, οὐδὲ ἔστιν εὐεπὴς καὶ μαλακὴ, ἀλλὰ πολὺ τὸ ἀντίτυπον καὶ στρυφνὸν ἐμφαίνει, οὐδὲν δέομαι λέγειν, ἄλλως τε καὶ αὐτοῦ τοῦ συγγραφέως ὁμολογήσαντος, ὅτι εἰς μὲν ἀκρόασιν ἦττον ἐπιτερπὴς ἢ γραφὴ ἔστι, 'κτῆμα δ' εἰς αἰεὶ μᾶλλον ἢ ἀγώνισμα εἰς τὸ παραυτίκα ἀκούειν σύγκειται'. τίνα δ' ἐστὶ τὰ θεωρήματα, οἷς χρησάμενος ὁ ἀνὴρ οὕτως αὐστηρὰν πεποίηκε τὴν ἀρμονίαν, δι' ὀλίγων σημανῶ. Αὐτίκα ἐν ἀρχῇ τῷ Ἀθηναῖος τὸ 'ξυνέγραψεν' ἐπαγόμενον διίστησιν ἀξιολόγως τὴν ἀρμονίαν· οὐ γὰρ προτάττεται τὸ ς τοῦ ξ κατὰ συνεκφοράν, δεῖ δὲ τοῦ ς σιωπῇ καταληφθέντος τότε ἀκουστὸν γενέσθαι τὸ ξ· τοῦτο δὲ τραχύτητα ἐργάζεται καὶ ἀντιτυπίαν τὸ πάθος. ἔπειθ' αἱ μετὰ τοῦτο γινόμεναι συγκοπαὶ τῶν ἡχων, τοῦ τε ν καὶ τοῦ τ καὶ τοῦ π καὶ τοῦ κ, τετράκις ἐξῆς ἀλλήλαις παρακείμεναι, χαράττουσιν εὖ μάλα τὴν ἀκοὴν καὶ διασαλεύουσιν ἀξιολόγως τὰς ἀρμονίας, ὅταν φῇ 'τὸν πόλεμον τῶν Πελοποννησίων καὶ Ἀθηναίων'. τούτων γὰρ τῶν μορίων τῆς λέξεως οὐθὲν ὅ τι οὐχὶ καταληφθῆναι τε δεῖ καὶ πιεσθῆναι πρότερον ὑπὸ τοῦ στόματος περὶ τὸ τελευταῖον γράμμα, ἵνα τὸ συναπτόμενον αὐτῷ τρανὴν καὶ καθαρὰν τὴν ἑαυτοῦ λάβῃ δύναμιν· ἔτι πρὸς τούτοις ἡ τῶν φωνηέντων παράθεσις ἐν τῷ 'καὶ Ἀθηναίων' διακέκρουκε τὸ συνεχές τῆς ἀρμονίας καὶ διέστηκε πάνυ αἰσθητὸν τὸν μεταξὺ λαβοῦσα χρόνον· ἀκέραστοι γὰρ αἱ φωναὶ τοῦ τε ι καὶ τοῦ α καὶ ἀποκόπτουσαι τὸν ἦχον· τὸ δ' εὐεπὲς οἱ συνεχεῖς τε καὶ οἱ συλλεαινόμενοι ποιοῦσιν ἦχοι. ^[110]

22 (100) καὶ πολλὰ τοιαῦτα ἂν εὔροι τις. Ἡ δὲ γλαφυρὰ καὶ ἀνθηρὰ σύνθεσις χαρακτηρὰ τοιόνδε ἔχει· οὐ ζητεῖ καθ' ἐν ἑκάστον ὄνομα ἐκ περιφανείας ὁρᾶσθαι, οὐδ' ἐν ἔδρᾳ πάντα βεβηκέναι πλατεῖα καὶ ἀσφαλεῖ, οὐδὲ μακροὺς τοὺς μεταξὺ αὐτῶν εἶναι χρόνους, οὐδὲ τὸ βραδὺ καὶ σταθερὸν φίλον αὐτῇ, ἀλλὰ κεκινήσθαι βούλεται τὴν ὀνομασίαν καὶ φέρεσθαι θάτερα κατὰ θατέρων ὀνομάτων ὥσπερ τὰ ρέοντα, καὶ συνυφάνθαι τὰ μόρια, ὡς μιᾶς λέξεως ὄρεξιν διατελεῖν εἰς δύναμιν· τοῦτο δὲ ποιοῦσιν αἱ τῶν ἀρμονιῶν ἀκρίβειαι· χρόνον οὐδένα αἰσθητὸν μεταξὺ

ὀνομάτων περιλαμβάνουσαι· ἔοικέ τε κατὰ μέρος εὐητρίοις ὑφαῖς ἢ γραφαῖς συνεφθαρμένα τὰ φωτεινὰ τοῖς σκιεροῖς ἐχούσαις· εὖφωνά τε εἶναι βούλεται πάντα τὰ ὀνόματα καὶ λεῖα καὶ μαλακὰ καὶ παρθενωπά. ^[15]

23 τραχεῖαις δὲ συλλαβαῖς καὶ ἀντιτύποις ἀπέχθαι· πού· τὸ δὲ θρασὺ πᾶν καὶ παρακεκινδυνευμένον δι' εὐλαβείας ἔχει· καὶ τὰ κῶλα δὲ τοῖς κώλοις εὖ συννυφάνθαι βούλεται καὶ πάντα εἰς περίοδον τελευτᾶν ὀρίζουσιν κώλου τε μήκος ὃ μὴ βραχύτερον ἔσται μηδὲ μείζον τοῦ μετρίου, καὶ περιόδου μέτρον οὗ πνεῦμα τέλειον ἀνδρὸς κρατήσῃ. χρῆται δὲ καὶ ῥυθμοῖς οὐ τοῖς μεγίστοις, ἀλλὰ τοῖς μέσοις τε καὶ βραχυτέροις· καὶ τῶν περιόδων τὰς τελευτὰς εὐρύθμους εἶναι βούλεται καὶ βεβηκυίας ὥς ἂν ἀπὸ στάθμης, τάναντία ποιοῦσα ἐν ταῖς τούτων ἀρμογαῖς ἢ ταῖς τῶν ὀνομάτων· ἐκεῖνα μὲν γὰρ συναλείφει, ταύτας δὲ διίστησι καὶ ὥσπερ ἐκ περιόπτου βούλεται φανερὰς εἶναι. σχήμασι τε οὐ τοῖς ἀρχαιοπρεπεστάτοις, ἀλλὰ τοῖς τρυφεροῖς καὶ θεατρικοῖς χρῆται· καὶ ὅλως τούναντίον ἔχει σχῆμα τῆς προτέρας. ἐποποιῶν μὲν οὖν ἔμοιγε κάλλιστα τουτονὶ δοκεῖ τὸν χαρακτῆρα ἐξεργάσασθαι Ἡσίοδος· μελοποιῶν δὲ Σαπφῶ καὶ μετ' αὐτὴν Ἀνακρέων καὶ Σιμωνίδης· τραγωδοποιῶν δὲ μόνος Εὐριπίδης· συγγραφῶν δὲ ἀκριβῶς μὲν οὐδεὶς, μᾶλλον δὲ τῶν πολλῶν Ἐφορός τε καὶ Θεόπομπος· ῥητόρων δὲ Ἰσοκράτης. θήσω δὲ καὶ ταύτης παραδείγματα τῆς ἀρμονίας, ποιητῶν μὲν προχειρισάμενος Σαπφῶ, ῥητόρων δὲ Ἰσοκράτην. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῆς μελοποιού. Ποικιλόθρον' ἀθάνατ' Ἀφροδίτα, παῖ Διὸς δολοπλόκε, λίσσομαί σε, μή μ' ἄσαισι μηδ' ἀνίαισι δάμνα πότνια θυμόν· ἀλλὰ τύ δελφὲ πόκα τ' ἔρωτα τὰς ἐμὰς αὐδὰς αἰοῖς· ἀπόλυ ἔκλυες πατρός δὲ δόμον λιποῖσα, χρύσειον ἤλθες ἄρμ' ὑποζεύξασα· καλοὶ δέ ς' ἄγον ὠκέες στρουθοὶ περὶ γὰς μελαίνας πυκνὰ δινεῦντες πτέρ' ἀπ' ὠρανῶθερος διὰ μέσω. ^[45]

23 (50) αἰψα δ' ἐξίκοντο· τὴν δ' ὦ μάκαιρα μειδιάσας· ἀθανάτω προσώπῳ ἦρε' ὅ τι δ' ἦν τὸ πέπονθα, κῶτι δεῦρο κάλημι· κῶτι γ' ἐμῶ μάλιστα θέλω γενέσθω μαινόλα θυμῶ· τίνα δηῦτε πειθῶ καὶ σαγήνεσσαν φιλότῃ· τίς ὦ Σαπφῶ δίκη· καὶ γὰρ εἰ φεύγει ταχέως διώξει· αἱ δὲ δῶρα μὴ δὲ καὶ τ' ἄλλα δώσει· αἱ δὲ μὴ φιλεῖ, ταχέως φιλήσει· κῶ εἰ καὶ θέλεις. ἐλθέ μοι καὶ νῦν· χαλεπᾶν δὲ λῦσον ἐκ μεριμνᾶν· ὅσα δέ μοι τελέσαι θυμὸς ἰμέρει τέλεσον, σὺ δ' αὐτὰ σύμμαχος ἔσο. ταύτης τῆς λέξεως ἡ εὐέπεια καὶ ἡ χάρις ἐν τῇ συνεχείᾳ καὶ λειότητι γέγονε τῶν ἀρμονιῶν· παράκειται γὰρ ἀλλήλοις τὰ ὀνόματα καὶ συνύφονται κατὰ τινὰς οἰκειότητος καὶ συζυγίας φυσικὰς τῶν γραμμάτων· τὰ γὰρ φωνήεντα τοῖς ἀφώνοις συνάπτεται μικροῦ διὰ πάσης τῆς ᾠδῆς, ὅσα προτάττεσθαι καὶ ὑποτάττεσθαι πέφυκεν ἀλλήλοις κατὰ μίαν συλλαβὴν συνεκφερόμενα· ἡμιφώνων τε πρὸς ἡμίφωνα καὶ ἀφώνων καὶ φωνηέντων πρὸς ἄλληλα συμπτώσεις, αἱ διασαλεύουσι τοὺς ἦχους, ὀλίγαι πάνυ ἔννευσιν. εἰκότως δὲ γέγονεν εὖρους τις ἡ λέξις καὶ μαλακή, τῆς ἀρμονίας τῶν ὀνομάτων μηδὲν ἀποκυματιζούσης τὸν ἦχον. Καὶ Σαπφοῦς μὲν ταῦτα· Ἰσοκράτους δὲ ἐκ τοῦ Ἀρεοπαγιτικοῦ τάδε· Πολλοὺς ὑμῶν οἶομαι θαυμάζειν, ἦντινα ποτὲ γνώμην ἔχων περὶ σωτηρίας τὴν πρόσοδον ἐποίησάμην, ὥσπερ τῆς πόλεως ἐν κινδύνοις οὔσης ἢ σφαλερῶς αὐτῇ τῶν πραγμάτων καθεστῶτων, ἀλλ' οὐ πλείους μὲν τριήρεις ἢ διακοσίας κεκτημένης, εἰρήνην δὲ τὰ περὶ τὴν χώραν ἀγούσης καὶ τῶν κατὰ θάλατταν ἀρχούσης, ἔτι δὲ συμμάχους ἐχούσης πολλοὺς μὲν ἐτοίμους ἡμῖν ἦν τι δέοι βοηθήσοντας, πολὺ δὲ πλείους τοὺς τὰς συντάξεις ἐπιτελοῦντας καὶ τὸ προσταττόμενον ποιοῦντας· ὧν ὑπαρχόντων ὑμᾶς μὲν ἂν τις φήσειεν εἰκὸς εἶναι θαρρεῖν ὥς πόρρω τῶν κινδύνων ὄντας, τοῖς δ' ἐχθροῖς τοῖς ἡμετέροις προσήκειν δεδιέναι καὶ βουλεύεσθαι περὶ σωτηρίας. ὑμεῖς μὲν οὖν οἶδ' ὅτι τούτῳ χρώμενοι τῷ λογισμῷ καὶ τῆς ἐμῆς προσόδου καταφρονεῖτε καὶ πᾶσαν ἐλπίζετε τὴν Ἑλλάδα τῇ δυνάμει ταύτῃ κατασχέσειν· ἐγὼ δὲ δι' αὐτὰ ταῦτα τυγχάνω δεδιώς. ὁρῶ γὰρ τῶν πόλεων τὰς ἄριστα πράττειν οἰομένας κάκιστα βουλευομένας, καὶ τὰς μάλιστα θαρρούσας εἰς πλεῖστον κίνδυνον καθισταμένας. ^[95]

αἴτιον δὲ τούτων ἐστίν, ὅτι τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν κακῶν οὐδὲν αὐτὸ καθ' αὐτὸ παραγίνεται τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ συντέτακται καὶ συνακολουθεῖ τοῖς μὲν πλούτοις καὶ ταῖς δυναστείαις ἄνοια καὶ μετὰ ταύτης ἀκολασία, ταῖς δὲ ἐνδεΐαις καὶ ταῖς ταπεινότησι σωφροσύνη καὶ πολλὴ μετριότης. ὥστε χαλεπὸν εἶναι διαγνῶναι, ποτέραν ἂν τις εὖξαιτο τούτων τῶν μερίδων τοῖς παισὶ τοῖς αὐτοῦ· ἴδοι γὰρ ἂν τις ἐκ μὲν τῆς φαυλοτέρας ἐπὶ τὸ βέλτιον ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς πράξεις ἐπιδιδούσας, ἐκ δὲ τῆς κρείττονος φαινομένης ἐπὶ τὸ χεῖρον εἰθισμένας μεταπίπτειν. Ταῦθ' ὅτι συνείληπται τε καὶ συγκέχρωσται, καὶ οὐδὲν ἕκαστον ὄνομα ἐν ἔδρῳ περιφανεῖ καὶ πλατεῖα βέβηκεν οὐδὲ μακροῖς τοῖς μεταξὺ χρόνοις διείργεται καὶ διαβέβηκεν ἀπ' ἀλλήλων, ἀλλ' ἐν κινήσει φαίνεται καὶ ῥύσει συνεχεῖ, πραεῖαί τε εἰσι καὶ συνάπτουσαι τὴν λέξιν ἀρμονίαι, τὸ ἄλογον ἐπιμαρτυρεῖ τῆς ἀκοῆς πάθος. ὅτι δ' οὐκ ἄλλα τινὰ τούτων ἐστὶν αἴτια ἢ τὰ προειρημένα ὑπ' ἐμοῦ περὶ τῆς ἀγωγῆς ταύτης τῶν λόγων, ῥᾶδιον ἐξ ἐκείνων ἰδεῖν. Ἡ δὲ τρίτη καὶ μέση τῶν εἰρημένων ἀρμονιῶν σχῆμα μὲν ἴδιον οὐδὲν ἔχει, κεκέρασται δὲ ὡς ἐξ ἐκείνων μετρίως. ^[120]

24 καὶ ἔστιν ἐκλογή τις τῶν ἐν ἑκατέρῃ κρατίστων. ὣν αὕτη δοκεῖ μοι τὰ πρωτεῖα ἐπιτηδεῖα εἶναι φέρεσθαι, ἐπειδὴ μεσότης μὲν τις ἐστὶ μεσότης δὲ ἡ ἀρετὴ καὶ βίων καὶ ἔργων. ὁράται δὲ οὐ κατὰ ἀπαρτισμόν, ἀλλὰ ἐν πλάτει, καὶ τὰς εἰδικὰς ἔχει διαφορὰς πολλὰς· οἳ τε χρησάμενοι αὐτῇ οὐ τὰ αὐτὰ πάντες οὐδ' ὁμοίως ἐπετήδευσαν. Κορυφὴ μὲν οὖν ἀπάντων καὶ σκοπός, ἐξ οὗ πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα θάλασσα καὶ πᾶσαι κρῆναι, δικαίως ἂν Ὀμηρος λέγοιτο· πᾶς γὰρ αὐτῷ τόπος, ὅτου τις ἂν ἄψοιτο, ταῖς τε αὐστηραῖς καὶ ἀνθηραῖς ἀρμονίαις εἰς ἄκρον διαπεποίκιλται. τῶν δὲ ἄλλων ὅσοι τὴν αὐτὴν μεσότητα ἐπετήδευσαν, ὕστεροι μέντοι Ὀμήρου μακρῷ παρ' ἐκείνων ἐξεταζόμενοι φαίνονται· ἂν καθ' αὐτοὺς δὲ εἰ θεωροῖη τις αὐτούς, ἀξιοθέατοι μελοποιῶν μὲν Στησίχορος τε καὶ Ἀλκαῖος, τραγωδοποιῶν δὲ Σοφοκλῆς, συγγραφέων δὲ Ἡρόδοτος, ῥητόρων δὲ Δημοσθένης, φιλοσόφων δὲ κατ' ἐμὴν δόξαν Δημόκριτος τε καὶ Πλάτων καὶ Ἀριστοτέλης. τούτων γὰρ ἐτέρους εὐρεῖν ἀμήχανον ἄμεινον κεράσαντας τοὺς λόγους. Ἐπὶ τούτοις ῥητέον, πῶς γίνεται λέξις ἄμετρος ὁμοία καλῶ ποιήματι ἢ μέλει, καὶ πῶς ποίημα ἢ μέλος πεζῇ λέξει καλῇ παραπλήσιον. ^[20]

25 ἔστω δὲ παράδειγμα Δημοσθένης, ὃν ἐν τοῖς μάλιστα οἶμαι τὴν ποιητικὴν ἐκμεμάχθαι φράσιν· τίς γὰρ οὐκ ἂν ὁμολογήσειε, τοῖς κρατίστοις εἰκέναι ποιήμασί τε καὶ μέλεσι τοὺς Δημοσθένους λόγους, καὶ μάλιστα τοὺς φιλιππικούς καὶ τοὺς δικανικούς τοὺς δημοσίους; ὣν ἐνὸς τὸ προοίμιον τουτί· Μηδεῖς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίση με μήτ' ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἔνεχ' ἦκεν Ἀριστοκράτους κατηγορήσαντα τουτουί· μικρὸν ὁρῶντά τι καὶ φαῦλον ἀμάρτημα ἐτοίμως οὕτω προάγειν ἑμαυτὸν εἰς ἀπέχθειαν· ἀλλ' εἴπερ ἄρ' ὀρθῶς ἐγὼ λογίζομαι καὶ σκοπῶ περὶ τοῦ Χερόνησον ἔχειν ὑμᾶς ἀσφαλῶς καὶ μὴ παρακρουσθέντας ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς, περὶ τούτων ἔστι μοι νῦν ἅπασα ἡ σπουδὴ. Πειρατέον δὲ καὶ περὶ τούτων λέγειν, ἃ φρονῶ. Πᾶσα λέξις ἢ δίχα μέτρου συγκειμένη ποιητικὴν ἢ μελικὴν οἶμαι χάριν οὐ δύναται προσλαβεῖν κατὰ γοῦν τὴν σύνθεσιν αὐτήν, ἐὰν μὴ περιέχῃ μέτρα καὶ ῥυθμούς τινας ἐγκατατεταγμένους ἀδήλους, οὐ μέντοι προσήκει γε ἔμμετρον οὐδ' ἔρρυθμον αὐτὴν εἶναι δοκεῖν· ποίημα γὰρ οὕτως ἔσται καὶ μέλος, ἀλλ' εὐρυθμον αὐτὴν χρὴ καὶ ἔμμετρον φαίνεσθαι μόνον. οὕτω γὰρ ἂν εἴη ποιητικὴ μὲν, οὐ μὴν ποίημά γε· καὶ ἔμμελὴς μὲν, οὐ μέλος δέ. ἢ μὲν γὰρ ὅμοια παραλαμβάνουσα μέτρα καὶ τεταγμένους σώζουσα ῥυθμούς καὶ κατὰ στίχον ἢ περίοδον ἢ στροφὴν διὰ τῶν αὐτῶν σχημάτων περαιομένη κάπνισται πάλιν τοῖς αὐτοῖς ῥυθμοῖς καὶ μέτροις ἐπὶ τῶν ἐξῆς χρωμένη καὶ τοῦτο μέχρι πολλοῦ ποιοῦσα ἔρρυθμός ἐστι καὶ ἔμμετρος, καὶ ὀνόματα αὐτῇ μέτρον καὶ μέλος· ἢ δὲ πεπλανημένα μέτρα καὶ ἀτάκτους ῥυθμούς ἐμπεριλαμβάνουσα εὐρυθμός μὲν ἐστίν, ἐπειδὴ διαπεποίκιλται τισὶ ῥυθμοῖς, οὐκ ἔρρυθμός δέ, ἐπειδὴ οὐ τοῖς αὐτοῖς οὐδὲ κατὰ τὸ αὐτό. τοιαύτην δὴ φημι πᾶσαν εἶναι λέξιν ἄμετρον, ἥτις

ἐμφαίνει τὸ ποιητικὸν καὶ μελικόν· ἥ δὴ καὶ τὸν Δημοσθένην κεχρηῆσθαι φημί. αὐτίκα ἐπὶ τοῦ προτεθέντος παραδείγματος ἄρχεται μὲν ἀπὸ ἀναπαιστικοῦ στίχου τετραμέτρου· λείπεται δὲ ποδὶ τοῦ τελείου, παρ' ὃ καὶ λέληθε· 'Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίση με· τοῦτο γὰρ εἰ προσλάβοι πόδα, τέλειον ἀναπαιστικὸν ἔσται, ὃ καλοῦσι τινὲς Ἀριστοφάνειον· 'Μηδεὶς ὑμῶν, ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, νομίση με παρεῖναι'. τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ ταῦτομάτου γέγονεν, ἀλλ' ἐξ ἐπιτηδεύσεως· καὶ γὰρ καὶ τὸ συναπτόμενον τούτῳ κῶλον, εἰ διαλύσειέ τις αὐτοῦ τὴν δευτέραν συναλοιφήν, ἢ πεποίηκεν αὐτὸ ἄσημον ἐπισυνάπτουσα τῷ τρίτῳ κῶλῳ, πεντάμετρον ἐλεγειακὸν ἔσται συντετελεσμένον τουτί· 'μήτ' ἰδίας ἔχθρας μηδεμιᾶς ἔνεκα'. [45]

25 (50) καὶ ἐνὸς δὲ τοῦ μεταξὺ κῶλου συγκειμένου λεκτικῶς τοῦ 'ἦκειν Ἀριστοκράτους κατηγορήσαντα τουτουί', τὸ συμπλεκόμενον τούτῳ πάλιν κῶλον Ἀριστοφάνειον ἐστὶ· 'μήτε μικρὸν ὀρῶντά τι καὶ φαῦλον ἀμάρτημα ἐτοίμως οὕτως· τὸ δ' ἀκόλουθον ἴσον ἐστὶν ἱαμβικῶ τριμέτρῳ τὸν ἔσχατον ἀφηρημένῳ πόδα· 'προάγειν ἑμαυτὸν εἰς ἀπέχθειαν'. καὶ τὸ προσεχὲς πάλιν ἱαμβεῖόν ἐστι, καὶ τοῦτο τρίμετρον ὀρθόν· 'ἀλλ' εἴπερ ἄρ' ὀρθῶς ἐγὼ λογίζομαι', τοῦ ἄρα συνδέσμου μακρὰν λαμβάνοντος τὴν προτέραν συλλαβήν· καὶ ἔτι τὸ 'καὶ σκοπῶ' παρεμπεσὸν ἐπισκοτούμενον τὸ μέτρον ἠφάνισε. καὶ μηδεὶς ἄτοπον λογίσαιτο, εἰ τοσαύτης δόξης ἀνὴρ ἐπὶ δεινότητι λόγων, ἔργα συνταττόμενος αἰώνια καὶ διδοὺς ἑαυτὸν ὑπεύθυνον τῷ πάντα βασανίζοντι χρόνῳ ἠβουλήθη μηδὲν εἰκῇ μήτε πρᾶγμα παραλαμβάνειν μήτ' ὄνομα, ἄλλως τε καὶ τῶν τότε ἀνθρώπων οὐ γραπτοῖς ἀλλὰ γλυπτοῖς καὶ τορευτοῖς ἐοικότας ἐκφερόντων λόγους, λέγω δὲ Ἰσοκράτους καὶ Πλάτωνος τῶν σοφιστῶν· ὃ μὲν γε τὸν πανηγυρικὸν λόγον, ὡς οἱ τὸν ἐλάχιστον χρόνον γράφοντες, ἔτεσι δέκα συνετάξατο· ὃ δὲ Πλάτων τοὺς ἑαυτοῦ διαλόγους κτενίζων καὶ βοστρυχίζων καὶ πάντα τρόπον ἀναπλέκων οὐ διέλιπεν ὀγδοήκοντα γεγονῶς ἔτη· γνῶρισμα δὲ τούτου τά τε ἄλλα, καὶ δὴ καὶ τὰ περὶ τὴν δέλτον, ἣν τελευτήσαντος αὐτοῦ λέγουσιν εὑρεθῆναι ποικίλως μετακειμένην τὴν ἀρχὴν τῆς Πολιτείας ἔχουσιν τήνδε· 'Κατέβην χθὲς εἰς Πειραιᾶ μετὰ Γλαύκωνος τοῦ Ἀρίστωνος'. πολὺ γὰρ μᾶλλον προσήκει τούτοις μηδενὸς τῶν ἐλαχίστων ὀλιγωρεῖν ἢ ζωγράφοις καὶ τορευταῖς περὶ τὰ φλεβία καὶ τὰ πτίλα καὶ τὸν χνοῦν καὶ τὰς τοιαύτας μικρολογίας κατατρίβειν τὴν τῆς τέχνης ἀκρίβειαν. μειράκιον μὲν οὖν ὄντα αὐτὸν καὶ νεωστὶ τοῦ μαθήματος ἀπτόμενον οὐκ ἄλογον πάντα περισκοπεῖν, ὅσα δυνατὰ ἦν εἰς ἐπιτήδευσιν ἀνθρωπίνην πεσεῖν· ἐπειδὴ δὲ ἡ χρόνιος ἀσκησις ἰσχὺν πολλὴν λαβοῦσα τύπους τινὰς ἐν τῇ διανοίᾳ παντὸς τοῦ μελετωμένου καὶ σφραγίδας ἐνεποίησεν, ἐκ τοῦ ῥάστου καὶ ἀπὸ τῆς ἔξεως αὐτὰ ἥδει ποιεῖν. οἷόν τι γίνεται κὰν ταῖς ἄλλαις τέχναις, ὧν ἐνέργειά τις ἢ ποίησις τὸ τέλος· καὶ ἡμεῖς δὲ τὰ γράμματα παιδευόμενοι πρῶτα μὲν τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἐκμανθάνομεν, ἔπειτα τοὺς τύπους καὶ τὰς δυνάμεις, εἴθ' οὕτω τὰς συλλαβὰς καὶ τὰ ἐν ταύταις πάθη, καὶ μετὰ τοῦτο ἤδη τὰς λέξεις καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐταῖς, ἐκτάσεις τε καὶ συστολὰς καὶ προσωδίας καὶ τὰ παραπλήσια· ὅταν δὲ τούτων τὴν ἐπιστήμην λάβωμεν, τότε ἀρχόμεθα γράφειν τε καὶ ἀναγινώσκειν κατὰ συλλαβὰς καὶ βραδέως τὸ πρῶτον, ἐπειδὴ δὲ ὁ χρόνος ἀξιόλογος προσελθὼν τύπους ἰσχυροὺς αὐτῶν ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ποιήσῃ, τότε ἀπὸ τοῦ ῥάστου δρῶμεν αὐτά, καὶ πᾶν ὃ τι ἂν ἐπιδῶ τις βιβλίον, ἀπταίστως διερχόμεθα ἔξει τε καὶ τάχει ἀπίστῳ. [95]

25 (100) τοιοῦτο δὴ καὶ περὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων γίνεται παρὰ τοῖς ἀθληταῖς τοῦ ἔργου· τοὺς δὲ τούτου ἀπείρους θαυμάζειν καὶ ἀπιστεῖν οὐκ ἄλογον. Περὶ δὲ τῆς ἐμμελοῦς καὶ ἐμμέτρου συνθέσεως τῆς ἐχούσης πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν πεζὴν λέξιν, πρώτη μὲν ἐστὶν αἰτία κἀνταῦθα ἡ τῶν ὀνομάτων ἀρμογή· δευτέρα δὲ ἡ τῶν κῶλων σύνθεσις· τρίτη δὲ ἡ τῶν περιόδων ἐμμετρία. [5]

26 τὸν δὴ βουλόμενον ἐν τούτῳ τῷ μέρει κατορθοῦν δεῖ τὰ τῆς λέξεως μόρια *** συμμέτρως μὴ συναπαρτίζοντα τοῖς στίχοις, ἀλλὰ διατέμνοντα τὸ μέτρον, ἄνισά τε ποιεῖν αὐτὰ καὶ ἀνόμοια·

πολλάκις δὲ καὶ εἰς κόμματα συνάγειν βραχύτερα κώλων· τάς τε περιόδους μήτε ἰσομεγέθεις μήτε ὁμοιοσχήμονας τὰς γοῦν παρακειμένας ἀλλήλαις ἐργάζεσθαι· ἔγγιστα γὰρ φαίνεται λόγοις τὸ περὶ τοὺς ῥυθμοὺς καὶ τὰ μέτρα πεπλανημένον· παράδειγμα τούτων Αὐτὰρ ὅ γ' ἐγ' λιμένος προσέβη τρηχεῖαν ἀταρπόν· ἔν μὲν δὴ τοῦτο κῶλον. ἕτερον δέ χῶρον ἄν' ὑλήεντα ἔλαττον τε τοῦ προτέρου, καὶ δίχα τέμνον τὸν στίχον· τρίτον δέ δι' ἄκριας κομμάτιον τέταρτον δέ οἱ οἱ Ἀθήνη πέφραδε δῖον ὑφορβόν ἐξ ἡμιστιχίων δύο· ἔπειτα τὸ τελευταῖον ὃ οἱ βιότοιο μάλιστα κήδετο οἰκίων· οὓς κτήσατο δῖος Ὀδυσσεύς ἀτελῆ μὲν τὸν τρίτον ποιοῦν στίχον, τοῦ δὲ τετάρτου τῇ προσθήκῃ τὴν ἀκρίβειαν ἀφηρημένον. τὰ δ' αὐτὰ νοητέον κἂν τοῖς ἱαμβικοῖς καὶ τοῖς ἄλλοις μέτροις· ὧν παρὰ τοῖς τραγικοῖς μυρία τὰ παραδείγματα. Τοιαῦτα δ' ἐστὶ τὰ ὅμοια τοῖς καλοῖς λόγοις μέτρα καὶ μέλη, διὰ ταύτας γινόμενα τὰς αἰτίας. ^[30]